A BIZOTTSÁG HATÁROZATA

(2004. október 20.)

a Landesbank Hessen-Thüringen – Girozentralenak Németország részéről nyújtott állami támogatásról

(az értesítés a C(2004) 3931. számú dokumentummal történt)

(Csak a német nyelvű szöveg hiteles)

(EGT vonatkozású szöveg)

(2006/742/EK)

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre, és különösen annak 88. cikke (2) bekezdésének 1) pontjára,

tekintettel az Európai Gazdasági Térségről szóló szerződésre, és különösen annak 62. cikke (1) bekezdésének a) pontjára,

az érdekeltek felszólítására, a fenti határozatoknak megfelelően állásfoglalások kinyilvánítására [1] és ezeknek az állásfoglalásoknak a figyelembevételével,

mivel:

I. ELJÁRÁS

(1) 1994. május 31-én és 1994. december 21-én kelt leveleiben a Német Bankszövetség (a továbbiakban: „BdB"), bejegyzett egyesület, a németországi székhelyű magánbankok képviseletében, többek között azt tudatta a Bizottsággal, hogy az Észak-Rajna-Vesztfáliai, Alsó-Szászországi, Schleswig-Holsteini, Bajorországi, Hamburg-i és Berlin-i tartományi bankok szavatolótőkéjébe – vagyis a Nyugat-Németország Tartományi Bank, az Észak-Németország Tartományi Bank, a Schleswig-Holstein Tartományi Bank, a Hamburgi Tartományi Bank és a Berlini Tartományi Bank javára – támogatott lakásépítési hiteleket vontak be, illetve kívántak bevonni. A BdB az ezzel összefüggő tőkeemelést az érintett bankoknál, azok érdekében álló versenytorzításként ítélte meg, mivel nem állapítottak meg a piacgazdasági természetű tőkejuttatás alapelveinek megfelelő ellenszolgáltatást. A második helyen említett levelével ezért a BdB hivatalosan panaszt nyújtott be és kérte a Bizottságot, hogy Németországgal szemben indítsa meg az EK-Szerződés 93. cikke (2) bekezdése (jelenleg 88. cikk (2) bekezdés) szerinti eljárást. 1995 februárjában és márciusában, valamint 1996 decemberében számos bank egyénileg is csatlakozott a Szövetség panaszához.

(2) A BdB két további tőkeátadásról értesítette a Bizottságot. 1997. augusztus 6-án kelt levelében a Schleswig-Holstein Tartományi Bank javára, 1998. július 30-án kelt levelében pedig a Hessen-Thüringia Tartományi Bank javára történt tőkejuttatásokat jelentette be. Az utóbb említett folyamattal kapcsolatban, a Bizottság, 1998. július 31-én kelt levelében, információkat kért Németországtól. Németország 1998. október 2-án kelt levelében azt válaszolta, hogy ez idő szerint csak egy előadói tervezet áll rendelkezésre az üggyel kapcsolatban, de a Bizottság számára megalapozottnak tűnő kifogások a későbbiekben is indokolásra szorulnak.

(3) A Bizottság először a Nyugat-Németország Tartományi Bank (továbbiakban: „WestLB") javára történt tőkeátruházást vizsgálta, de kifejtette, hogy a WestLB ügyében elért eredmények fényében meg fogja vizsgálni a más bankok javára történt tőkeátruházásokat is [2]. Ebben az ügyben végül az 1999. július 8-án kelt 2000/392 határozattal – Németország részéről a Westdeutsche Landesbank Girozentrale javára végrehajtott intézkedésről [3] – döntött a Bizottság, mellyel a támogatási intézkedést (a különbözetet a teljesített ellenszolgáltatás és a piaci gyakorlatnak megfelelő ellenérték között) a közös piaccal ellentétben állónak nyilvánította, és így a támogatás visszakövetelésére született rendelkezés. Ezt a határozatot az elsőfokú bíróság 2003. március 6-án, két elem elégtelen indokolása miatt – az ellenszolgáltatás mértékének megállapításánál – érvénytelenítette [4]. 2004. október 20-án a Bizottság új határozatot adott ki, amely figyelembe vette a bírósági döntés kritikus pontjait.

(4) 1999. szeptember 1-jén, a Bizottság tájékoztatási megkereséssel fordult Németországhoz, melyben más tartományi bankokat – köztük a Helaba-t – érintő tőkeátruházási műveletek iránt érdeklődött. Németország válaszul – 1999. december 8-án kelt levelében – átküldte a kifejezetten

[1] HL C 72., 2003.3.26., 3. o.

[2] HL C 140., 1998.5.5., 9. o. (Eljárásmegnyitási határozat).

[3] HL L 150., 2000.6.23., 1. o. Ezzel a határozattal szemben kifogást emelt Németország (EuGH; C-376/99), Észak-Rajna-Vesztfália (EuGEI; T-233/99) és a WestLB (EuGEI; T-228/99); a Bizottság szerződésmegsértési eljárást indított (EuGH; C-209/00).

[4] 2003. március 6-i ítélet az ezzel kapcsolatos perekben (T-228/99 és T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale und Land Nordrhein-Westfalen, EBHT, 2003, II-435.)

a Helabát érintő tőkeátruházásra vonatkozó információkat, melyeket a Bizottság újabb – 2000. október 31-én kelt – megkeresése nyomán a Szövetségi Kormány 2001. január 21-én kelt levelével egészített ki.

(5) A Bizottság 2002. november 13-án kelt levelében értesítette Németországot határozatáról, miszerint Hessen tartomány saját tőkéjének titokban történt bevonását – a Helaba vállalkozásba – illetően szabályszerű eljárás indul ellene az EK Szerződés 88. cikk (2) bekezdése alapján. Egyidejűleg a Bizottság eljárást indított hasonló tőkeátruházási műveletek miatt a Norddeutsche Landesbank – Girozentrale („NordLB"), a Landesbank Schleswig-Holstein – Girozentrale („LSH"), a Hamburgische Landesbank – Girozentrale („HLB") és a Bayerische Landesbank – Girozentrale („BayernLB") ellen.. Ezt megelőzően, a Bizottság már 2002 júliusában eljárást indított hasonló, Berlin tartomány által megvalósított támogatási tőkejuttatások miatt a Berlin Tartományi Bank ellen.

(6) Az eljárások megindítására vonatkozó határozatokat az Európai Unió Hivatalos Lapjában ([5]) tették közzé. A Bizottság a többi érdekeltet is állásfoglalásra kérte.

(7) 2003. április 9-én kelt levelében Németország állást foglalt a Helaba ügyében megindított eljárással kapcsolatban.

(8) 2003. július 29-én kelt levelében, a BdB az összes 2002. november 13-i eljárásmegindítási határozattal kapcsolatban egységes álláspontot foglalt el, melyről Németország a 2003. július 28-án kelt – egyúttal állásfoglalást kérő – levélben értesült.

(9) 2003. október 10-én és december 4-én kelt leveleiben Németország állást foglalt a Helaba-ügyben, a BdB fejtegetéseihez kapcsolódóan. 2003. október 30-án kelt levelében Németország közölte továbbá Észak-Rajna-Vesztfália tartományi kormánya és a WestLB fejtegetéseit a Német Bankszövetség állásfoglalásával kapcsolatban.

(10) A Bizottság 2004. április 7-én kelt levelében Németországtól további információkat kért az összes tartományi banki eljáráshoz kapcsolódóan és – 2004. május 19-én és augusztus 3-án kelt leveleiben – kifejezetten a Helabát illetően. Németország erre 2004. június 1-jén, június 23-án és augusztus 23-án kelt leveleiben válaszolt.

(11) 2004. szeptemberében és októberében tárgyalásokra került sor a BdB, Hessen- tartomány és a Helaba között a rendelkezésre bocsátott tőke megfelelő ellenszolgáltatásának kérdéséről. Nem sikerült egyetértésre jutni. 2004. szeptember 28-án kelt levelében a BdB újra állást foglalt az eljárással kapcsolatban. A Bizottság erre Németországot is újabb állásfoglalásra kérte, melyet a 2004. október 1-jén és október 6-án kelt levelekben közöltek.

II. AZ INTÉZKEDÉSEK RÉSZLETES LEÍRÁSA

1. *A HELABÁNÁL*

(12) A Landesbank Hessen-Thüringen Girozentrale (Herlaba), melynek székhelye Frankfurt am Main-ban és Erfurtban található, mérlegfőösszege társasági szinten kb. 140 milliárd euró (2003. december 31. határnappal), a német nagybankok egyike. A Bank mérlegfőösszege kb. 130 milliárd euró, és ezzel a társaságban erős 90 %-os részesedése van. A bank közjogi státuszú hitelintézet, társasági formáját tekintve közjogi intézmény. A Bank tulajdonosai és jótállói 2001. január 1. óta a Sparkassen- und Giroverband Hessen-Thüringen, amely a tőkebevonás 1998 végi időpontjáig egyedüli tulajdonos és jótálló volt, 85 %-os arányban; Hessen-tartomány 10 %-os arányban és Thüringia-tartomány 5 %-os arányban. 2003. évre a társaság saját tőkéje az éves beszámoló kimutatása szerint kb. 4,1 milliárd euróra rúgott. 2003. december 31-i állapot szerint, a alaptőkehányad 7,8 %-os, míg a sajáttőke-hányad 11,3 %-os volt a társaság szintjén.

(13) Tulajdonosi szerkezete révén, a Helaba Hessen-tartomány és Thüringia-szabadállam házibankjaként, valamint a hesseni és thüringiai takarékpénztárak központi intézményeként működik. Ezenkívül a Helaba ügyfél- és piacorientált kereskedelmi bankként tevékenykedik, amely elsősorban a nagy ügyfelek ügyleteit vezeti, továbbá közületi ügyfelek partnereként tartományokat és közösségeket segít beruházási projektjeik finanszírozásában és megvalósításában. Amellett, hogy részesedése van tartományi vállalkozásfejlesztési intézményekben, a Helaba támogatja gazdaság- és struktúrapolitikai célkitűzések megvalósítását is Hessen és Thüringia tartományban.

(14) A Helaba-konszern 2003. december 31-én körülbelül 3 500 főt foglalkoztatott. A Helaba ott van a világ fontos pénzügyi központjai között. Két fő működési központja – Frankfurt am Main és Erfurt – mellett képviselettel rendelkezik többek között Londonban, New Yorkban, Zürichben, Dublinban, Madridban, Párizsban és Luxemburgban.

2. *„LAKÁSÜGY ÉS JÖVŐBENI BERUHÁZÁS" MINT REJTETT TŐKEBEVONÁS A HELABÁBA*

(15) Az 1998. december 17-i törvénnyel Hessen-tartomány speciális alapot hozott létre „Lakásügy és jövőbeni

([5]) NordLB: HL C 81., 2003.4.4., 2. o.; Bajor LB: HL C 81., 2003.4.4., 13. o.; HLB: HL C 81., 2003.4.4., 24. o.; Helaba: HL C 73., 2003.3.26., 3. o. és LBKiel: HL C 76., 2003.3.28., 2. o.

beruházás" név alatt. A hesseni pénzügyminisztérium ezzel a törvénnyel felhatalmazást kapott arra, hogy ezt a speciális pénzalapot – részben vagy egészben – csendestársi tőkebefektetésként, vagy más, a felügyelet által elismert formában, tőkerészesedésként, piaci szintű, a speciális alapnál maradó ellenszolgáltatás mellett egy hitelintézetbe telepítse le.

(16) A speciális alap felöleli a tartomány követeléseit, melyek a szociális lakásépítés támogatására nyújtott hitelekből származnak. Az 1998. december 31-i állapot szerint a kölcsönállomány 7,829 milliárd német márkát tett ki (tartományi rész: 6,026 milliárd német márka). Ennek forgalmi értékét két független szakértő 2,273 milliárd márkában (1,264 milliárd euró) állapította meg. Ezt a speciális alapot az 1998. decemberi szerződés értelmében, melyet Hessen-tartomány és a Helaba kötöttek egymással, 1998. december 31-i hatállyal, csendestársi tőkebefektetésként a Helabába helyezték ki.

(17) A szerződés alapján elvégzett új szakértői értékelés 2003. december 31-ével a támogatási eszköz értékét [...] (*) millió euróban adta meg. Az értéknövekedés a támogatási eszköz 1999. év óta bekövetkező lefogyását meghaladó felszaporodásából származik. A pénzügyi szolgáltatások szövetségi felügyeletével („Ba-Fin") – korábban a szövetségi pénzügyi felügyelet – történő egyeztetés a 2003. december 31-i szakértői értékelés eredményéről viszont a Helaba számára csak a korábbi referenciaösszeget tette elérhetővé.

(18) A Bank számára a speciális alap csendestársi tőkebefektetés nem juttat többlet likviditást, illetve nem jelent kiegészítő bevételi forrást. A lakásépítési kölcsönökből visszafolyó bevétel (kamatok és törlesztés) nem a Bank előnyére folyik be, hanem a speciális alapot bővíti, és azt a továbbiakban a támogatási célok érdekében kell megforgatni, illetve befektetni.

(19) A speciális alap bevonását a Helabába a tartomány törekvéseivel összefüggésben kell nézni, miszerint azt összességében támogatási és struktúrapolitikai eszköztárként, hatékony formában, kell felhasználni.

(20) Németország adatai szerint a tartomány először azt mérlegelte, hogy pályázatot ír ki és szeletekre bontva, magánszemélyek körében értékesíti a lakásépítési követelésállományt a legjobb készpénz-ajánlatot tevőnek. Ugyanakkor a speciális alap szeletekre bontása azzal az előnnyel járt volna, hogy a potenciális banki partnerek köre a tartomány számára kiszélesedik, mivel a lehetséges érdekeltek köre, tekintettel a körülbelül 2,5 milliárd márka nagyságú vagyoni értékre, eleve meglehetősen szűk csoportra korlátozódott. A feldarabolás ellen szólt viszont, hogy a speciális alaptömeget, mint forgóalapot a kiegyenlített kölcsönökből visszafolyó bevételekből refinanszírozzák és attól elválasztatlanul mutatják ki. Az egyes intézményekre eső szeletek értékének időszakonkénti megállapítása Németország szerint tetemes költségráfordítással járt volna. A tartomány emellett a különböző támogatási célok közötti súlypontáthelyezések esetén nem tudott volna elég rugalmasan eljárni.

(21) A tartomány ezért úgy határozott, hogy a lakásépítési alapot osztatlan formában tartja; a belőle származó bevételeket a továbbiakban a lakásépítési és gazdaságfejlesztési területen használja fel; a vagyonkezelést a lehető leghatékonyabb és maximálisan költségkímélő módon szervezi meg, és a követelésállomány egyéb hasznosítása útján kiegészítő bevételeket generál.

(22) Ezeknek a rendezőelveknek, illetve szabályozási politikának a jegyében, a Helaba már kinyilvánította szándékát, hogy a teljes követelésállományt – 2,473 milliárd márka (1,264 milliárd euró) összértékben – tőkejuttatásként átveszi és vagyonkezelését elvégzi. A Helabának való tőkeátadás mellett szólt az is, hogy a társaság már 1953 óta, mint jog szerint nem önálló üzletágat, vezette a tartomány vagyonügynökségét (LTH – Landestreuhandstellen) és bonyolította a támogatási programokat. A Helaba, az államszerződés és saját szabályzata értelmében, üzletpolitikájában köteles tiszteletben tartani az általános gazdaságpolitikai alapelveket. Ez a három tényező juttatta arra a meggyőződésre a tartományt, hogy számára a Helaba a legalkalmasabb banki partner a speciális alapról szóló törvény célkitűzéseinek megvalósításához.

(23) A [...] szerint az 1998. december 30-i KWG 10. cikk 4. bekezdése értelmében, a tartomány egy belső társaság keretében a speciális alapot a bankra ruházta mint „csendestársi tőkejuttatást". Ez azt jelenti, hogy a tartomány a Helabával a Kereskedelmi Törvénykönyv 230. és azt követő cikkei értelmében csendestársi jogviszonyra lépett, vagyis egy olyan személyegyesülést hozott létre, amelynél a csendestárs valaki másnak a vállalkozásában tőkearányos részesedéssel rendelkezik oly módon, hogy a vagyoni hozzájárulása vagy tőkebefektetése az aktív tag vagyonába vagy tőkéjébe megy át.

(24) [...] szerint, a tőkejuttatást célirányosan hasznosították, „a banknál állandó jelleggel mint szavatolótőkét, mégpedig alaptőke formájában – a KWG 10. cikke, 2. és 2a. bekezdése, 1. mondatának, valamint a 4. bekezdésnek megfelelően -, továbbá oly módon, hogy a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság (Bázeli Nemzetközi Fizetések Bankja) által 1998. október 27-én megfogalmazott követelményeket teljesítse."

(25) Csendestársi tőkebefektetésnek hitelintézetek szavatolótőkéjéhez való hozzászámítása a KWG 10. cikk 4. bekezdése értelmében különösen azon a feltételen nyugszik, hogy ennek teljes mértékben részt kell vennie a veszteség fedezésében, és – az intézmény csődje vagy felszámolása esetén – az csak az összes hitelező kielégítése után fizethető vissza. Mivel Hessen-tartomány a megegyezés értelmében

(*) Bizalmas információ, a továbbiakban is [...] formában jelölve.

nem vonhatja vissza a csendestársi tőkejuttatást, az nem esik a Bázeli Bizottság által az innovatív pénzügyi instrumentumokra megállapított 15 %-os határ hatálya alá, hanem a BAKred (Bundesaufsichtsamt für das Kreditwesen – Hitelügyi Szövetségi Hivatal) teljes egészében, mint az első osztályba (alaptőke) tartozó szavatolótőkét ismeri el azt.

(26) Az alternatív megoldással – hogy a lakásépítési alapot nem csendestársi tőkebefektetésként, hanem alaptőkeként vonják be – Németország adatai szerint nem élt a tartomány, mivel az akkori állapot szerint nem közvetlen részvénytulajdonosként és jótállóként kívánt kötelezettséget vállalni, és ezt az akkoriban kizárólagos tulajdonos, a Sparkassen- und Giroverband Hessen-Thüringen sem kívánta meg.

(27) Az 1998-ban végrehajtott tőkeátadás – Hessen-tartomány részéről a Helabának – nincs időbeli kapcsolatban más korábbi, a tartományi bankoknak történő, támogatási alapátadásokkal, melyek a BdB panaszának, valamint a Bizottság vizsgálati eljárásainak tárgyát képezik. Mindazonáltal ezek – Németország szerint – bizonyos mértékben mintául szolgáltak Hessen-tartomány számára, még akkor is, ha a Helabának történő tőkeátadásnál az időközben bekövetkezett tőkepiaci fejlődést, valamint a bankfelügyeleti szabályok változását egy hibrid, illetve innovatív sajáttőkeeszköz fokozott alkalmazásának és elismerésének irányába (a 90-es évek első felében, Németországban ezek még nem álltak rendelkezésre, illetve a felügyelet még nem érvényesíthette ezeket ebben a formában, illetve ilyen mértékben) figyelembe vették.

3. *TŐKEKÖVETELMÉNYEK A SAJÁTTŐKE-IRÁNYELV ÉS A FIZETŐKÉPESSÉGI IRÁNYELV ALAPJÁN*

(28) A 89/647/EGK tanácsi irányelv ([6]) (a továbbiakban: „fizetőképességi irányelv") és a 89/299/EGK tanácsi irányelv ([7]) (a továbbiakban: „sajáttőke-irányelv") értelmében – melyek nyomán a hitelintézeti törvényt („KWG") módosították – a bankoknak kockázattal súlyozott aktíváik 8 %-ának megfelelő nagyságú szavatolótőkével kell rendelkezniük. Ebből legalább 4 százalékpontnyit az úgynevezett alaptőke („1. osztályú" tőke) kell, hogy képviseljen, amely a hitelintézet részére korlátlanul és közvetlenül rendelkezésre álló tőkeállomány-részeket foglalja magában, hogy a kockázatokat vagy veszteséget fedezni tudja, amint azok fellépnek. Felügyeleti megközelítésben az alaptőke egy bank összes rendelkezésre álló forrásának meghatározása szempontjából döntő fontosságú, mivel a kiegészítő vagy másodlagos tőke („2. osztályú" tőke) csak a meglévő alaptőke mértékében vehető figyelembe a bank üzleti-vállalkozási tranzakcióinak alátámasztásaként.

4. *A TŐKEBEFEKTETÉS HATÁSA A HELABA SAJÁTTŐKE-ELLÁTOTTSÁGÁRA*

(29) Egy hitelintézet ügyleteinek kiterjedése erősen függ sajáttőke-bázisától. A Helaba esetében ez a bázis nem elhanyagolható mértékben kiszélesedett a speciális alap átvétele révén.

(30) Mint azt szakértői szinten megállapították, a Helaba mérlegébe beállított és felügyeleti szempontból alaptőkeként elismert csendestársi tőkehozzájárulási érték – 2,473 milliárd márka (1,264 milliárd euró) – áll a Helaba rendelkezésére, amelyből potenciálisan, évente változó összeggel, 2,3 milliárd márka (mintegy 1,2 milliárd euró) használható fel a Helaba versenypiaci tevékenységének előmozdítására. A tőkebefektetés többi részét Németország adatai szerint magának a speciális alapnak a követelései kötik le sajáttőke-igényükkel. Mindazonáltal Hessen-tartomány és a Helaba megállapodtak – az említett szerződésben – egy lépcsőzetes szabályozást illetően, melynek értelmében a Helaba az 1999-2002. közötti években csak a leköthető alaptőke évente emelkedő részösszegét kötheti le a tényleges versenypiaci tevékenység céljaira és ennek megfelelően csak ezt az összeget ellentételezheti. Csak 2003 januárjától lehetséges a BaFin által elfogadott összeg – amennyiben az nincs lekötve támogatási célokra – teljes egészében történő felhasználása a versenyüzlet támogatására. A pontos összegek, melyek tehát alaptőkeként a Helaba rendelkezésére állnak, és amelyek a versenypiacon folytatott tevékenységre leköthetők, illetve amelyeket ténylegesen e célra lekötöttek, az alábbi táblázaton láthatók:

([6]) HL L 386., 1989.12.30., hatálytalanította és helyébe lépett a 2000/12/EK irányelv, HL L 126., 2000.5.26.

([7]) HL L 124., 1989.5.5., hatálytalanította és helyébe lépett a 2001/12/EK irányelv.

Diagram:

A csendestársi tőkebefektetés nagysága, felügyeleti elismerése és mindenkori lekötése, illetve leköthetősége (millió euróban; évzáró érték = évi átlagérték) ([8])

	1999	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**
Névérték a mérlegben	1 264,4	1 264,4	1 264,4	1 264,4	1 264,4
Felügyeleti szempontból alaptőkeként elismert és a vállalkozói tőke megerősítésére felhasználható	1 264,4	1 264,4	1 264,4	1 264,4	1 264,4
Támogatási ügyletben lekötött alaptőke	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Versenypiaci tevékenységben leköthető, de az ún. lépcsőzetes szabályozási megállapodás szerint nem lekötendő alaptőke	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Az ún. lépcsőzetes modell értelmében versenypiaci tevékenységben lekötendő, illetve ténylegesen lekötött alaptőke	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

(31) A BAFin-nal – a támogatási eszközök szakértői értékelésének eredményét illetően – megkötendő megállapodásig, a 2003. december 31-i állapot szerint a Helaba rendelkezésére álló (versenypiaci tevékenységre felhasználható) referenciaösszeg a fentiek szerint [...] millió euró volt.

(32) A tőkebefektetés mértékében, Németország adatai szerint, megemelkedett a BAKred-nek, a jelenlegi BAFin-nek a Bázeli Sajáttőke Egyezmény alapján bejelentett alaptőke-hányad 5,4 %-ról (1997. december 31.) 9,3 %-ra (1998. december 31.) és a sajáttőke-hányad 9,6 %-ról (1997. december 31.) 13,1 %-ra (1998. december 31.). A bejelentett alaptőke-, illetve sajáttőke-hányadok ezzel 72 %-kal, illetve 36 %-kal lettek magasabbak.

(33) Az eszközök hozzáadása révén megnőtt az üzleti tevékenység bővítésének lehetősége a 100 %-ig kockázattal súlyozott aktívákkal, 12,5 %-os multiplikátor feltételezése mellett, ami 8 %-os sajáttőke-hányadnak felel meg, azaz a növekmény kb. 28 milliárd márka (14 milliárd euró). Valójában a sajáttőke 2,3 milliárd márkás megemelése viszont az engedélyezett hitelvolument sokkal nagyobb mértékben kibővítheti, mivel egy bank aktíváit rendszerint nem átlag 100 %-os kockázati szinten szavatolják.

(34) Mivel a Helaba alaptőke-emelése lehetőséget nyújtott további kiegészítő tőke bevonására, hitelnyújtó képessége közvetve még erőteljesebben megnövekedett.

([8]) Németország állásfoglalása 2004. június 23-án, 2-7. o.

(35) Táblázatban foglaltuk össze a Helaba abszolút és relatív alaptőke-változásait, beleértve Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetését és a további csendestársi tőkebefektetéseket 1997 óta, ahogy a most felvett adatok mutatják, amelyek a felügyeleti elismerés és a szerződésben megállapított szakaszos modell szempontjából különböznek egymástól.

Adatfelvétel: Mindenkori évvégi érték:		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
		Mi o. €	Mi o. €	Mi o. €	Mi o. €	Mi o. €	Mi o. €	Mi o. €
Felügyeleti megítélés szerint	Hessen-tartomány csendestársi tőkeátadása	–	1 023	1 264	1 264	1 264	1 264	1 264
	További csendestársi tőkebefektetések	153	153	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
	Alaptőke	1 449	2 579	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
	Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésének %-os aránya	–	40 %	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
	További csendestársi tőkejuttatások %-os aránya	11 %	6 %	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
A szerződésben rögzített szakaszos terv szerint	Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésének %-os aránya	–	–	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
	További csendestársi tőkejuttatások %-os aránya	153	153	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
	Alaptőke	1 449	1 556	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
	Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésének %-os aránya	–	–	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
	További csendestársi tőkebefektetések %-os aránya	11 %	10 %	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

5. *AZ ÁTVETT SAJÁT TŐKE ELLENTÉTELEZÉSE*

(36) A csendestársi tőkebefektetés fejében a Helaba – Németország adatai szerint – évi 1,4 %-os ellentételezést (úgynevezett jótállási jutalékot) fizet a tartománynak, amely együttvéve a jótállási funkcióból származó visszatérítésből (évi 1,2 %) és egy 0,2 %-os felárból áll, melyet a tartós betétért és a bank egyoldalú felmondási jogáért fizet, továbbá az ezzel összefüggő iparűzési adót a speciális alapnak a bank által felhasználható része után, összesen tehát 1,66 %-ot. Ennél fogva, a megállapodás szerinti ún. szakaszos modell értelmében, az ellentételezést az első négy évben (1998-2002 között) nem a teljes tőkeérték után, hanem a megállapodásban rögzített, évenként növekvő szeletekben (referenciaösszegekben) fizetik meg, melyeket – a versenypiaci tevékenységre való lekötésről szóló tőkebefektetési szerződésben foglaltaknak megfelelően lehet befektetni. Németország adatai szerint, a fizetési kötelezettség a szakaszos modell alapján, attól függetlenül áll fenn, hogy a csendestársi tőkebefektetéseket a versenypiaci tevékenység alátámasztására vagy állami megbízások keretében folyó üzleti tevékenységre használják-e fel, vagy hogy az átadott tőkét valóban fizetőképességi célra fordítják-e egyáltalán.

6. *AZ ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSÁNAK INDOKAI*

(37) A Bizottság 2002. november 13-i, az eljárás megindítására vonatkozó határozatában arra az előzetes következtetésre jutott, hogy Hessen-tartomány lakásépítési – támogatott – hiteleinek bevonása a Helabába, az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése értelmében valószínűleg új állami támogatást képez, amely – mivel az EK-Szerződés 87. cikk (2) és

(3) bekezdésében, valamint a 86. cikk (2) bekezdésében szereplő derogációs feltételek nem teljesültek – nem egyeztethető össze a közös piaccal.

(38) Vizsgálatának kiindulópontja a tőkejuttatók piacgazdasági kezelésének alapelve volt. Ennek megfelelően, állami eszköz átadásával az érintett vállalkozás előnyben részesül, ha ez által olyan feltételek állnak rendelkezésére, amelyeket rendes körülmények között nem kapott volna meg.

(39) A hosszú lejáratú kockázatmentes tételek tekintetében (10 éves futamidejű szövetségi kölcsönök) 1998 végén kb. 4 % tűnt megkérdőjelezhetőnek a Bizottság számára: a megállapodás szerinti jóvátételt arányosan vették-e figyelembe, különösen egy megalapozott kockázati felár beszámítása esetén. Másfelől a Bizottság elismerte, hogy a jóvátétel (ellenszolgáltatás) piaci szintű megállapításakor a szóban forgó tőkebefektetés likviditáshiánya nem hagyható figyelmen kívül. A csendestársi tőkebefektetésként bevont támogatott kölcsönöket ugyanúgy, mint bevonásuk előtt, az államilag támogatott célokra kellene felhasználni. Következésképp a Helaba nem használhatná fel az átvett pénzeszközt saját üzleti tevékenységében. Mindazonáltal a sajáttőke-alap kiszélesedésével a Helaba hitelnyújtó képessége is megnövekszik (saját tőke üzletbővítési funkciója). A bank csak akkor érheti el az üzleti volumen megnövelésének maximálisan lehetséges mértékét, ha a kiegészítő hitel volumen refinanszírozása teljes egészében a tőkepiacon keresztül történik. A Bizottság felfogása szerint, a tartomány ezért nem pontosan ugyanazt a hozamot várja el, mint egy likvidtőke-beruházó, és ennélfogva indokolt megfelelő levonást alkalmazni. Hogy azután ez a normál piaci ellentételezés – egy likvid csendestársi tőkebefektetésre vonatkozóan – teljes bruttó refinanszírozási költségének levonását igazolhatja-e vagy sem, az a refinanszírozási költségek adóval szembeni elszámolhatóságára tekintettel kétséges.

(40) A Bizottság megkérdőjelezte, hogy a csendestársi hozzájárulás után a megállapodás szerint fizetett alapvetően 1,2 %-os évenkénti ellenszolgáltatás a hasonló piaci tranzakciók keretei közé esne, különösen mivel annak abszolút volumene láthatóan meghaladja az egyébként szokásos piaci mértéket. A Bizottság továbbá kétségbe vonta azt is, hogy a 0,2 %-os évi kiegészítés a tartósbetéti jelleg alapján megfelel a piaci gyakorlatnak, valamint hogy a Helaba által fizetendő évi 0,26 %-os iparűzési adót – amit nem kellene megfizetni, ha a csendestársi tőkebefektetés üzleti befektetőktől származna – az ellenszolgáltatás további alkotóelemeként lehetne figyelembe venni, illetve hogy ez a gyakorlat kiállná a piaci összehasonlítás próbáját.

(41) Ezenkívül a Bizottság kétségbe vonta, hogy egy piacgazdasági tőkebefektető hasonló helyzetben beleegyezett volna abba, hogy az ellenszolgáltatást az első években részösszegekre korlátozzák. Ezzel összefüggésben azt is meg kell vizsgálni többek között, hogy származik-e a Helabának a csendestársi betét nem ellentételezett részéből további ellentételezendő előnye, különös tekintettel a hitelképességjavulás lehetőségére, mivel a csendestársi betétet kezdettől fogva teljes egészében elkönyvelték a mérlegben, és ennél fogva az jótállási célra is felhasználható volt.

III. NÉMETORSZÁG ÁLLÁSFOGLALÁSA

(42) Németország kifejtette, hogy Hessen-tartomány 1997-ben és 1998-ban már kereste annak lehetőségét, hogy lakásépítési (támogatási) tőkéjéből – céljainak fenntartásával – kiegészítő jövedelemre tegyen szert, annak egy hitelintézetbe való bevonásán keresztül. Ehhez a tőkét osztatlan formában kellett tartani. Egyedül a Helaba volt felkészülve egy ilyen konstrukció megvalósítására. A Helaba részvényesei nem járultak volna hozzá a tartomány törzstőkeberuházásához. Így az alaptőke-instrumentumok körében csak egy csendestársi tőkebefektetés jöhetett számításba

(43) A Helabára – Németország szerint – semmi sem vonatkozott abból, amit a Bizottság más tartományi bankokkal kapcsolatban kifejtett, különösen tekintettel arra, hogy a Helaba nyereséges volt, szavatolótőke-szintje nem volt aránytalanul alacsony, és sem meglévő üzleteihez nem volt szüksége a támogatott eszközökre, sem növekedésének alátámasztásához nem igényelte azokat. A Helaba megfelelt a rávonatkozó tőkekövetelményeknek, részvényesénél, a Sparkassen- und Giroverband Hessen-Thüringennél, valamint a tőkepiacon egyaránt.

(44) Miután a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság 1998. október 21-én a nemzetközi tevékenységet folytató hitelintézetekről szóló úgynevezett „Sydney Nyilatkozatban" új alapelveket fektetett le a hitelintézetek alaptőke-eszközeinek felügyeleti elismerését illetően, a tartomány és a bank a korlátlan időtartamú forrásgyűjtés mellett foglalt állást a korlátozott időtartamúval szemben, hogy meg tudjon felelni az új rendelkezéseknek, melyek a 15 %-os küszöb felett teszik lehetővé az alaptőkeként való elismerést. Mindazonáltal, a tartomány egy 0,20 %-os ellenszolgáltatási felárat követelt a tartósbetéti jelleg és a bank egyoldalú felmondási joga fejében.

(45) Németország szerint, az előbb említett a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság által tett Sydney Nyilatkozat nyomán a csendestársi betétek piaca megélénkült. Erre utalt a befektetői oldal erőteljes diverzifikációja, amely a magánbefektetőktől a nagy intézményi befektetőkig terjedő széles skálán megmutatkozott.

(46) A csendestársi részesedés, amelyről itt szó van, alapvetően különbözik a törzs- vagy alaptőke-részesedésektől. A csendestárs nem résztulajdonosa a vállalatnak és csak erősen korlátozott ellenőrzési jogokkal rendelkezik. Míg a jegyzett tőke az adózás utáni osztalékok formájában honorálható, a csendestársi betét ellentételezése az adóból levonható üzemi költség. A német bankfelügyeleti jog értelmében, a csendestársi betéteket már 1998 előtt, összeghatár nélkül, elismerték, mint alaptőkét, és a nemzetközi bankfelügyeleti jog szerint is, a tartós csendestársi betéteket – az 1998. októberi Sydney Nyilatkozat óta, ugyanígy, alaptőkeként lehet elfogadtatni. 1998-ban és 1999-ben a hitelintézetek egyre nagyobb hasznot húztak a csendestársi betétekből. A nagyságrendek 1 milliárd amerikai dollárig, illetve 1,2 milliárd német márkáig (kb. 0,6 milliárd euró) terjedtek. Noha a kilencvenes évek elején még nem terjedtek el

nagymértékben, a csendestársi betéteket 1998-1999-ben már nem lehetett marginális finanszírozási eszköznek tekinteni.

(47) Az ellenszolgáltatás jogi formáinak és a vonatkozó szerződés kidolgozásánál, a tartomány magántulajdonban lévő hitelintézetek hasonló tranzakcióit vette alapul. Így Németország adatai szerint, például az SGZ-bank évi 1,2 %-os jótállási díjat, a HypoVereinsbank Luxemburg 1,6 %-os, 1999-ben a Dresdner Capital LLC 1,65 %-os ugyanilyen díjat fizetett, valamint a Deutsche Bank az ún. tartósbetét fejében 1,15 %-os díjat fizetett évente a mindenkori irányadó kamat felett a vonatkozó megállapodás értelmében. Az ellenszolgáltatási felár a magánintézmények által felvett eszközökért alapvetően 0,80 % (a 12 havi LIBOR felett) ([9]) és 2,15 % (az amerikai államkölcsönök felett) között helyezkedik el ([10]). Ezenkívül a Helaba a Hessen-Thüringia tartományi takarékpénztáraktól 1997. december 5-i hatállyal egy csendestársi betétet kapott, melynek ellentételezéséül 1,2 %-ot fizetett évente az irányadó kamat felett.

(48) Németország továbbá kifejtette, hogy változó kamatozás esetén a pénzpiaci instrumentumok referenciakamatai (LIBOR és EURIBOR), fix kamatozásnál a kötvénypiaci instrumentumok referenciakamatai (olyan fix kamatozású államkölcsönök, mint az amerikai kincstárjegyek és a német szövetségi kötvények kamatai), vagy a swap-piac kamatai voltak érvényben. Az euró-pénzpiacon a hitelnyújtásokat általában a bankközi piacon hajtották végre, minden további felár nélkül, LIBOR, illetve EURIBOR alapon. Amennyiben a csendestársi betétekre ilyen referenciakamatokat választottak, a feláraknak meg kellett egyezniük a csendestársi betétekért fizetett jótállási térítéssel. A kötvénypiacon rendszerint az államkötvények hozamát, és – az 1990-es évek vége óta – növekvő mértékben a „közép-swap" (a swap-piacon elérhető pénz- és jelzálog) kamatokat alkalmazzák, mint kamatreferenciát. Még az első osztályú banki adósságlevelek esetében is, a bankoknak az azonos futamidejű államkötvényektől – hitelképességi és/vagy likviditási okokból – eltérő, a tényleges piaci állapotoktól függően változó felárat kellett fizetniük. Ez a felár nevezhető refinanszírozási felárnak. A hitelintézetek fix kamatozású csendestársi tőkebetéteinek felmérése során ezért ezeket a refinanszírozási felárakat le kell vonni az ellentételezési felárakból.

(49) Ezek a refinanszírozási felárak az európai bankoknál (elsőhelyi kötvények, JP Morgan Index) – a német szövetségi államkötvényekkel szemben – Németország adatai szerint, a 20 bázisponttól alig elmaradó szinttől a több mint 40 bázispontig terjedtek az 1998-99. közötti kétéves időszakban. 1998 vége felé ezek a felárak alig maradtak el a 40 bázispontos szinttől ([11]). A swap kamatszint referenciául választása esetén („Közép-swap") viszont egy csendestársi tőkebetét kamatfelára nagyjából a szóban forgó tőkebetét speciális jótállási ellentételezésével egyezik meg, mivel a swap-kamat felára a szövetségi kötvényekhez képest nagyrészt a fedezett bankkötvények piaci kamatfelárának felel meg, ennél fogva EURIBOR feletti prémiummá is konvertálható.

(50) A tőkebetétről és annak ellentételezéséről szóló tárgyalásokat a tartomány és a bank, mint két egymástól független fél között kell lebonyolítani. A végső soron megállapított 1,4 %-os évenkénti ellentételezéssel (1,2 % + 0,2 %-os felár a tartósbetéti jelleg és a bank egyoldalú felmondási joga fejében), a felek az egyidejűleg jellemző piaci adatok egész sorával igazodtak a megjelölt sávhoz.

(51) A tartósbetéti jelleg fejében fizetett felár tekintetében, Németország részletesen kifejtette, hogy hasonló tranzakciók esetében a 10 vagy 12 éves, valamint a 32 éves, illetve határozatlan futamidők is előfordultak. A 0,2 %-os évenkénti felár a tartósbetéti jelleg fejében megfelel a piaci gyakorlatnak, tekintettel a Helaba hitelképességi besorolására (AAA/Aaa) az érintett időszakban. Ilyen besorolást egyetlen hasonló intézmény sem ért el. Az összehasonlításul felhozott tőkepiaci tranzakciók egyébként semmilyen összefüggés azonosítását nem tették lehetővé az ellentételezés mértéke és a mindenkori átvett eszköz összegének nagysága között, mégpedig sem az intézmény szempontjából (a mindenkori kibocsátás teljes összege), sem a befektető szempontjából (a megjelölt tőkeszelet összege).

(52) Az 1,4 %-os ellentételezés után a Helabának további iparűzési adó fizetési kötelezettsége nem volt Hessen-tartománnyal szemben, így összesen 1,66 %-os (adózás előtti) adóterhe keletkezett. Németország szerint, az ellentételezések összemérésében tehát az iparűzési adó hatását – a Helabába való csendestársi befektetést illetően - 0,26 %-kal kellett figyelembe venni. Németországban az aktív ipari befektetők a csendestársi részesedésekből származó nyereségrész után iparűzési adót fizetnek. Hessen-tartomány mégsem tartozik az iparűzési adó hatálya alá. Helyette a Helabának kell a csendestársi tőkebefektetésre eső iparűzési adót megfizetnie. Egy piacgazdasági alapon tevékeny intézményi befektető ennél fogva magasabb összegű ellentételezést követelt volna, mint a tartomány, hogy kiegyenlítse iparűzési adóterhelését. A fordított esetben, a Helaba minden további nélkül kész lett volna az ellentételezési felár megfizetésére egy ilyen befektetőnek, mivel számára mindegy, hogy felárat fizet egy befektetőnek vagy iparűzési adót az adóhatóságnak. Az éves 0,26 %-os iparűzési adó hatását is figyelembe véve, a Helaba terhe, amely az 1,4 %-os – a csendestársi tőkejuttatásért járó – ellentételezési kötelezettségből származik, összesen 1,66 %

([9]) Lásd Németország 2003. április 9-én kelt állásfoglalását, 25. o. Változó kamatozású szeletek a 10 éves lejáratú, 700 millió dollár feletti, a Deutsche Bank által 1998 januárjában felvett csendestársi betéti állományból.

([10]) Lásd Németország 2003. április 9-én kelt állásfoglalását, 25. o. Szeletek a 32 éves lejáratú, 1 000 millió dollár feletti, a Dresdner Bank által 1999 májusában felvett csendestársi betéti állományból.

([11]) Lásd Németország 2003. április 9-én kelt állásfoglalását, melléklet grafikája.

lesz évente, ami egyértelműen a piaci érték sávjában van, és amit a Helaba és Hessen-tartomány közötti tárgyalások eredménye is alátámaszt.

(53) A Helaba szempontjából – Németország adatai szerint – a megfizetett ellentételezés, mint üzemi költség elszámolható az adóval szemben. A csendestársi tőkebefektetések csak a bankfelügyeleti fizetőképességi kimutatásban jelentettek saját tőkét, miközben azokat társasági jogi és adójogi szempontból idegen tőkeként kezelték.

(54) A banknak továbbá [...] millió német márka összegű saját tőkére volt szüksége tervezett éves növekedéséhez, miközben a támogatási eszközök értéke – szavatoló saját tőkeként – bankfelügyeleti szempontból- [...] milliárd márkát tett ki. A Helaba – Németország adatai szerint – nem részesülhetett egy lépésben mintegy 2,5 milliárd márka összegű csendestársi befektetésben, mivel ez az összeg többévi sajáteszközszükségletét fedezte, és inkább ismételten a tőkepiacot vette volna igénybe. A Helabát sújtó hatások ellenére, nem egyeztek meg semmilyen levonásban az 1,4 %-os ellentételezés csökkentésére. Ehelyett a tartomány és a Helaba, átmeneti megoldásként, a csendestársi befektetés szakaszos igénybevételében és ellentételezésében (az ún. szakaszos modell) egyeztek meg. A bank ennél fogva olyan szabályozásra törekedett, amely mellett a befektetést csak az annak tulajdonosaival egyeztetett növekedési célokkal összhangban, az üzleti vállalkozói tőke általi tényleges lekötésük mértékében ellentételeznék. Ez mindenesetre Hessen-tartomány szempontjából túlságosan kedvezőtlen, és ennél fogva elfogadhatatlan volt. Az egymással ellentétes érdekek kiegyenlítését célzó tárgyalások után, évente növekvő és ellentételezendő szeletekben állapodtak meg (1999: [...] millió DEM), (2000: [...] milliárd DEM), (2001: [...] milliárd DEM), (2002: [...] milliárd DEM), (2003: [...] milliárd DEM), illetve a felhasználható alaptőke felső határértékéről született megegyezés. Ez az ún. szakaszos modell az első évekre jelentősen gyorsabb emelkedést irányzott elő az ellentételezésben, mint az a bank tervezett növekedéséhez szükséges volt. A Helaba vezetősége ennek nyomán kérte az Igazgatótanács engedélyét egy további [...] millió márkás különkvóta megállapításához a szavatoló saját eszköz fedezetéül, melynek hozamából a különbözet ellentételezését lehetne finanszírozni a csendestársi befektetés eredménysemleges felhasználása érdekében. Ez Németország véleménye szerint azt mutatja, hogy a bank „felüldotálása" nemcsak hogy semmilyen többletelőnnyel nem járt, de a különkvóta nélkül inkább nyomást gyakorolt volna a bank jövedelmi helyzetére, mivel az ellentételezéssel, melyet a lépcsőzetesen növekvő értékelési alap keretébe eső, de kiegészítő üzletekkel nem fedezett részek után kell megfizetni, nem állt szemben semmilyen bevétel.

(55) Ily módon évente növekvő fizetési kötelezettség jött volna létre, 2003-ban már kb. 33 millió márkát is elérve. Ezenkívül a banknak – a csendestársi betét ellentételezése mellett – a hitelnyújtás refinanszírozási költségeit is állnia kellett.

(56) Németország továbbá észrevételeket tett a tőkebefektető piacgazdasági karakterének elvével kapcsolatban. Esetjogi következtetés értelmében a szolgáltatás és ellenszolgáltatás piaci jellegét a befektető szempontjából kell megítélni. Ennél fogva kételyek támadtak azzal kapcsolatban, hogy a Bizottság – mint azt az eljárás megnyitására vonatkozó határozatában kifejtette – kívánta-e kiemelten a kedvezményezett szempontjából is vizsgálni azt a feltevést, miszerint a Helaba olyan gazdasági engedményben részesült, amelyet rendes piaci körülmények között nem lehet elérni.

(57) Ily módon nem lehet igaz, hogy a Bizottság – függetlenül attól, hogy a piacgazdasági alapon eljáró befektető elfogadott volna vagy sem egy lépcsőzetesen emelkedő értékelési alapot az ellentételezés tekintetében – vizsgálni akarja, hogy a Helaba számára a csendestársi tőkebefektetés nem ellentételezett részéből további előnyök (az általános hitelképesség javulása) származtak-e. A WestLB-ítélet 327. szélzetszáma alapján a kizárólag a befektetésből hasznot húzó vállalkozásra nem lehet hivatkozni. A kedvezményezett előnye nem bír jelentőséggel, ha a piacgazdasági alapon eljáró befektető – bármilyen okból – nem igényelt kiegészítő ellentételezést a szóban forgó előny fejében. Egyetlen intézmény sem lett volna hajlandó a teljes volumen azonnali ellentételezésére, ha csak lassan növekvő részösszegekre számíthatott volna üzleti tevékenységének bővítésében, és semmi hasznát nem vette volna a többletösszegeknek sem. Hessen-tartomány viszont a lakásépítés támogatására szolgáló speciális alapját – mérete ellenére – osztatlanul, egyetlen hitelintézetnél kívánta befektetni. Egy magánbefektető ilyen esetben nem ragaszkodott volna az egész befektetés azonnali ellentételezéséhez, hacsak nem talál olyan hitelintézetet, amelynek ilyen mértékű tőkeinjekcióra van szüksége üzleti tevékenységének robbanásszerű növekedése miatt, vagy – ellenkezőleg – tetemes veszteségeinek kiegyenlítéséhez. De nem ez volt a helyzet. A Helabának semmilyen előnye nem származott a csendestársi tőkebefektetés azon részeiből, amelyeket az első években, a bankfelügyeleti szabályozás miatt, valamint tulajdonosai akaratának megfelelően sem vehetett igénybe.

(58) A Hessen-tartománnyal egyetértésben kialakított lépcsőzetes modell alapján a Helaba üzleti tevékenységének bővítéséhez csupán évi kb. [...] millió márka összegű szeleteket – a már említett kb. [...] millió márka összegű speciális kontingensen felül – vett igénybe. Közgazdaságilag a lépcsőzetes modell több csendestársi betét időben elosztott felvételének felelt meg. A magánintézmények által felvett összegeket ennél fogva minden esetben az egyes szeletek összegeivel kell összemérni, és már itt megállapítható, hogy az érintett összegek piaci nagyságrendet képviseltek. A tartomány a speciális alap osztatlan formában történő felvételéért, befogadásáért –amire csak a Helaba állt készen –nem követelhetett semmilyen ellentételezési felárat, hanem a tárgyalások eredményeként, el kell fogadnia, hogy az ellentételezést e befektetés lépcsőzetesen emelkedő részletösszegeiben teljesítik.

(59) A befektetésre jogszerűen nem fizettek ellentételezést annak kiegészítő, a jótállási jutalék révén fennálló jótállási funkciója miatt, amennyiben a bank azt – a bankfelügyelet szabályai szerint – még nem használta fel üzleti tevékenységének bővítésére. Nem lenne értelme gazdasági szempontból, hogy egy hitelintézet, amely az összes hitelminősítő ügynökségnél a legmagasabb hitelképességi fokozattal rendelkezik, a kiegészítőleg felvett források jótállási funkciója fejében ellentételezést fizessen. Azok a feltételek, amelyekkel a hitelintézet idegen tőkéhez juthatott, nem javultak a továbbiakban, így pénzbeli előnyre nem tehetett szert. A tőkebefektető, akinek érdekeltségeként az egész tőkét, osztatlanul, a bankra átruházták, ennél fogva nem róhatott ki ellentételezési kötelezettséget a jótállási funkció fejében.

(60) A Bizottság aggálya, melyet az eljárás megnyitásáról szóló határozatban említenek a tőke likviditáshiányával kapcsolatban, részben a WestLB-határozat metodikáján alapult, amely viszont a tényállás jelentős eltérése miatt a szóban forgó esetre nem alkalmazható. Németország szerint az adott esetben nem a bruttó, hanem a nettó refinanszírozási költségeket kellett levonni az egyébként összemérhető, de likvid csendestársi tőkebefektetések ellentételezéséből. Ennek az indoka az volt, hogy még a magántulajdonú hitelintézetek esetében is, az általuk felvett csendestársi tőkebefektetések likviditási funkciójáért fizetett ellentételezés az adóval szemben elszámolható. Ha a Helaba esetében a likvid csendestársi tőkejuttatás fiktív ellentételezéséből csak a nettó refinanszírozási költséget vonnák le, akkor a magánhitelintézeteknél, az általuk a likvid csendestársi befektetések fejében ténylegesen megfizetett ellentételezéssel kapcsolatban ugyanígy kellene eljárni. Máskülönben torzulna az összehasonlítás.

IV. AZ ÉRDEKELTEK ÁLLÁSFOGLALÁSA

1. *A PANASSZAL ÉLŐ BDB ÁLLÁSFOGLALÁSA*

(61) A BdB felfogása szerint a Helaba nem fizetett megfelelő összegű ellentételezést a kapott alaptőke-juttatásért és ezzel állami támogatásban részesült.

(62) 2003. július 29-én kelt állásfoglalásában, a 2002. november 13-án megnyitott tartományi bankokkal foglalkozó eljárásához kapcsolódóan, a BdB kifejtette, hogy az a kérdés: milyen ellentételezés tekinthető megfelelő mértékűnek, a Bizottság által a WestLB-határozatban alapul vett metodika függvényében döntendő el.

(63) Így első lépésben össze kell vetni a rendelkezésre bocsátott tőkét más sajáttőke-eszközökkel. Második lépésben a minimális ellentételezést kell megállapítani, melyet a befektető a tartományi bankba történő konkrét befektetése fejében elvár. Végül ki kell számítani a tőkeátruházás sajátos vonásaival összefüggésben lehetséges többleteket és levonásokat, az ellentételezést potenciálisan növelő, illetve csökkentő tényezőket.

1.1. ÖSSZEVETÉS MÁS SAJÁTTŐKE-ESZKÖZÖKKEL

(64) A BdB adatai szerint 1992-től kezdődően majdnem minden tartományi banknak új alaptőkére volt szüksége, hogy az új fizetőképességi irányelv szigorúbb követelményeinek meg tudjon felelni. Tőkeemelés nélkül, a tartományi bankok üzleti tevékenységük szűkítésére kényszerültek volna. Ebből következik – a BdB kifejtése szerint -, hogy az átadott tőkét csak az olyan sajáttőke-eszközökkel szabad összevetni, melyeket Németországban a tőkebevonás évében alaptőkeként (1. osztályba tartozó tőkeként) elismertek és rendelkezésre bocsáthattak. Ezen az alapon eleve kiesnek az összehasonlításból a szavazati jogot nem képviselő elsőbbségi részvények, nyereségrészesedési jogok és örökös elsőbbségi részvények. Ezt a három sajáttőke-eszközt Németországban nem ismerik el alaptőkeként, hanem csak, mint kiegészítő tőkét (2. osztályba tartozó tőke).

(65) A szóban forgó tőkeátruházási műveletek idején Németországban, mint alaptőkét, kizárólag a részvénytőkét és a csendestársi tőkerészesedést ismerték el. A BdB felfogása szerint, ennél fogva a Helaba számára a konkrét befektetés egyedül lehetséges jogi kereteként az alap-, illetve részvénytőke állhatott rendelkezésre. A BdB tehát nem vitatja az említett hatóságok által ténylegesen megadott elismerést. Inkább azt veti fel, hogy ilyen elismerést nem lett volna szabad megadni, mivel Hessen-tartomány konkrét megállapodásban rögzített csendestársi tőkejuttatása gazdaságilag és jogilag nem mérhető össze a „normális" csendestársi tőkejuttatásokkal, hanem inkább az alap/részvénytőkéhez áll közel. Ennek tényleges elismeréséhez arra van szükség, hogy legalább a Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatásának ellentételezése alap/részvénytőke-juttatás ellentételezésére épüljön, mivel egy piacgazdasági alapon tevékeny tőkebefektető a juttatás részvénytőke-jellege és sajátos kockázati struktúrája miatt ilyen ellentételezést követelt volna.

(66) A BdB ennél fogva elemzését olyan kritériumsorra építi, melynek következtében, véleménye szerint Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatása, gazdasági és jogi értelemben a részvénytőke-juttatással és nem a piacon megfigyelhető csendestársi tőkejuttatásokkal kell összevetni.

(67) A BdB lényegében arra támaszkodik érvelésében, hogy a „normális" csendestársi tőkejuttatások csak korlátozott időtartamúak és felmondhatóak lehetnek, és a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság elvei alapján az alaptőke 15 %-át meghaladó volumenben nem fektethetők be, miközben a Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatása, mint részvénytőke, határozatlan futamidővel rendelkezik és megengedi a 15 %-os küszöb átlépését. Továbbá az eszközök alacsonyabb szintű besorolásáról szóló megállapodásból nem lehet a kisebb befektetői kockázatra következtetni, mivel az átruházott tőke az összes alaptőke jelentős részét, esetenként több mint 50 %-át teszi ki. Ezáltal lényegesen nagyobb a valószínűsége annak, hogy az átadott tőkét

igénybe veszik az esetleges veszteség fedezeteként, így arra magasabb kockázati felárat is kell fizetni. Ezenkívül, a BdB szerint a csendestársi tőkejuttatás bankfelügyeleti szempontból kizárólag ún. alacsonyabb 1. osztályú tőkeként ismerhető el, és ennél fogva – a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság 1998. évi „Sydney Nyilatkozatával" összhangban – a szükséges alaptőke-hányadnak még mindig csupán 15 %-át teheti ki. Ily módon a csendestársi tőkerészesedés nagy volumenű beruházásra – amely ezt a küszöbértéket meghaladná – nem használható fel. Végül, a Németország hivatkozásában „Deutsche Bank örökértékeiként" szereplő benchmark-értékek nem tekinthetők a megfelelő ellentételezés kritériumának, mivel azok mind alatta maradnak a 15 %-os küszöbértéknek, és ennél fogva nem jelentettek volna alternatívát a Helaba számára 1998 végén.

(68) Idetartozik, hogy a tartomány felmondási lehetőség kikötése nélkül – azaz határozatlan időre – adta át a tőkét a Helabának,. Noha egy részvényes nem „mondhatja fel" (vonhatja vissza) tőkebefektetését, illetve részvénytőkéjét, szabadon dönthet viszont a részvények eladásáról és pénzének másutt történő elhelyezéséről. A jogi konstrukció részleteitől függetlenül, itt már csak azért sem lehet szó ilyen átruházhatóságról, mert az adott esetben gyakorlatilag nincs piaca ilyen méretű és korlátlan futamidejű tőkebefektetésnek. A magántőkebefektető ezzel szemben általában fenntartja magának a lehetőséget, hogy tőkéjét – tartósan rossz eredmények esetén – kivonja és rentábilis módon tudja újra befektetni. Kockázati tőke tartós lekötésébe csak akkor megy bele – ha egyáltalán belemegy – hogy ha megfelelően magas hozamot érhet el vele.

(69) A tőkeátruházás itt megválasztott formája ennél fogva olyan normális részvénytőke-befektetés, amelynek fejében a piacgazdasági alapon tevékeny befektető megfelelő hozamot vár el. Így nyilvánvalóan nem elég a korlátlan futamidővel csak annak a felárnak a tekintetében számolni, amelyet egy összehasonlítási célból meghatározott alaphozamhoz képest állapítottak meg, korlátozott futamidejű csendestársi tőkebefektetésre vonatkozóan.

(70) A következő két táblázat lényeges eltéréseket mutat a Helaba csendestársi tőkebevonása és más, befektetési szempontból rendelkezésre álló sajáttőke-formák között.

	„Csendestársi tőkebefektetés" Helaba	Részvénytőke	Csendestársi tőkerészesedés	Biztonsági részvények	Joggyakorlás	Elsőbbségi részvények
Elérhetőség a német piacon 1998	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen
Bankfelügyeleti minősítés	Alaptőke	Alaptőke	Alaptőke csak bizonyos feltételek esetén és a 15 %-os küszöb alatt	Kiegészítő tőke	Speciális feltételeknek megfelelő kiegészítő tőke	Kiegészítő tőke vagy alaptőke 15 %-os küszöbbel

	Részvény-tőke	„Csendestársi tőkejuttatás" – Helaba	Csendestársi tőkerészesedés
Nagy volumenű befektetés lehetősége	Igen	Igen	Nem
Határozatlan futamidő	Igen	Igen	Nem
A befektetőnek nincs felmondási joga	Igen	Igen	Igen
Részvétel a folyó veszteség fedezésében	Igen	Igen	Igen
Visszafizetési kötelezettség a hitelezők felé fizetésképtelenség esetén	Igen	Igen. Nincs belső „alárendeltség" a részvénytőkével szemben	Igen. Visszafizetési kötelezettség a részvénytőkét megelőzően

	Részvény-tőke	„Csendestársi tőkejuttatás" – Helaba	Csendestársi tőkerészesedés
Nyereségarányos ellentételezés	Igen	Igen	Igen
Jövedelemkiesés esetén nincs utólagos kifizetés	Igen	Igen	Nem. Halmozott utólagos fizetés lehetséges

1.2. ADÓLEVONÁSI LEHETŐSÉG (ADÓVAL SZEMBENI ELSZÁMOLHATÓSÁG)

(71) A BdB megkérdőjelezi Hessen-tartomány nyereségrészesedésének, mint üzemi költségnek az elszámolhatóságát az adóval szemben, mivel feltételezhető volt, hogy Hessen-tartomány jelentős üzleti kockázatot vállal a csendestársi tőkebefektetéssel. Ezt támasztotta alá nemcsak a tőkebefektetés nagysága, hanem a részesedés felmondhatatlansága is. Ez az üzleti kockázat igazolta a társulást (az ún. atípusos csendes társulást), a csendestársi tőkejuttatásnak – adózási szempontból – a társulás saját tőkéjévé minősítését és a csendestárs nyereségrészesedésének mint üzemi költségnek adózási elszámolhatatlanságát a Helaba részéről.

1.3. TARTOMÁNYI BANKBA TÖRTÉNŐ RÉSZVÉNYTŐKE-BEFEKTETÉS NYOMÁN JÁRÓ LEGKISEBB ELLENSZOLGÁLTATÁS

(72) A BdB kifejtette, hogy minden módszer, amely a rendelkezésre bocsátott saját tőke után fizetendő megfelelő ellenszolgáltatás (hozam) megállapítására irányult, kockázatmentes megtérülésből indult ki, és kockázati felár hozzáadásával zárult. Ezek a módszerek a következő alapelvre vezethetők vissza:

Kockázatos befektetés elvárt hozama

= Kockázatmentes hozam + a kockázatos befektetés kockázati felára

(73) A kockázatmentes hozam meghatározásához a BdB a hosszúlejáratú államkötvények hozamait veszi alapul, mivel az állami kibocsátású fix kamatozású értékpapírok jelentik a legkisebb kockázattal járó vagy kockázatmentes befektetési formát ([12]).

(74) A kockázati felár levezetéséhez a BdB először az ún. piaci kockázati felárat állapítja meg, tehát azt a különbözetet, amely a részvények hosszú távon megállapított átlaghozama és az államkötvények ugyanilyen időtávú átlaghozama között fennáll. A német részvénypiac tekintetében a BdB egy Stehle-Hartmond-tanulmány (1991) alapján egységesen 4,6 %-os hosszú távú piaci kockázati felárból indul ki.

(75) Egy második lépésben a BdB meghatározza a tartományi bankok bétaértékét, vagyis a bankok egyedi kockázati felárát, melyeket az általános piaci kockázati prémiumokhoz kell viszonyítani. A bétaértékeket a BdB ennél fogva saját adatai alapján, statisztikai módszerekkel állapítja meg, ami azt jelenti, hogy azokat egy történeti adatsor, illetve minta alapján határozzák meg. A BdB arra az eredményre jutott, hogy minden bétaérték, minden tartományi bank esetében és minden tekintetbe vett időszakra vonatkozóan nagyobb, mint egy ([13])

(76) A várható legkisebb ellenszolgáltatás a Helabába történő részvénytőke-befektetés hozamaként, a támogatási eszközök 1998. december 31-i átadásának időpontjában, a BdB számításai szerint évi 11,66 %-ot tesz ki.

1.4. A TRANZAKCIÓK SAJÁTOSSÁGAIVAL ÖSSZEFÜGGŐ FELÁRAK ÉS LEVONÁSOK

(77) A BdB kifejtette, hogy a Bizottság által a WestLB-határozatban – a 12 %-os minimális hozamból – a lakástakarékeszközök likviditáshiánya miatt levont 4,2 %-os mértéket az elsőfokú bíróság igazolta. Ezzel megszűnt annak az indokoltsága, hogy az adott esetben eltérjenek ettől a módszertől és itt is likviditási levonást hajtsanak végre. A likviditáshiány miatti levonás nagysága a WestLB-módszernek megfelelően, a nettó refinanszírozási költség (a bruttó refinanszírozási költségből levonva a vonatkozó társasági adót) alapján határozható meg.

(78) A likviditási levonás kiszámítása a Helaba esetében az évi 6,57 %-os bruttó refinanszírozási kamatlábra épül (a tőkeátruházás 1998. évi időpontjában érvényes hosszú lejáratú kockázatmentes alapkamatnak megfelelően), és az érvényben lévő általános adókulcs erre alkalmazásával megkapható a nettó refinanszírozási kamatláb.

([12]) Az inflációs hatások kiküszöbölése érdekében, ennél fogva egy hosszúlejáratú államkötvény hozamkulcsát először az inflációs várakozások figyelmen kívül hagyásával kell meghatározni az egyes tőkebevonási időszakokra vonatkozóan. A hosszúlejáratú kockázatmentes alapkamat megállapítása érdekében, a figyelembe vétel időpontjában érvényes „reálkamathoz" hozzá kell adni a hosszú lejáratú átlagos inflációs várakozás becsült értékét: 3,60 %-ot.

([13]) A BdB összehasonlítási céllal a Capital Asset Pricing Model (CAPM) – tőkeértékelési modell – szerinti bétaértékeket is megadta, melyek, mint a BdB megállapítja, alig különböznek az empirikus tapasztalatoktól.

(79) A BdB felfogása szerint, az átruházási ügyletek során három vonatkozás hatott – a „normális részvénytőke-befektetésekhez" képest – kockázatnövelő módon: a részben rendkívüli mértékben magas tőkeátruházási volumen, a társaság sikertelen új részvénykibocsátása és a további szavazati jogoktól való, ezzel összefüggő elállás, valamint a befektetés pótolhatatlansága: nincs mód arra, hogy a befektetett tőkét bármikor kivonhassák a vállalkozásból. A BdB ennél fogva a WestLB-módszertannak megfelelően legalább évi 1,5 %-os felárat tart indokoltnak.

1.5. TŐKEALAP ÉS AZ ELLENSZOLGÁLTATÁS ELEMEI

(80) A BdB először is azt hangsúlyozza, hogy a megfelelő ellenszolgáltatás kiszámításában – a Helaba esetében – a teljes összeget, melyet mint a versenypiaci tevékenység céljait szolgáló alaptőkét ismertek el, kell alapul venni és nemcsak a ténylegesen felhasznált, illetve felhasználandó részt. A BdB ezt azzal indokolja, hogy egy piacgazdasági alapon tevékeny befektető nem fogadná el hozamának a ténylegesen felhasznált részre való korlátozását. A magánbefektető számára, aki befektetéséhez kapcsolódóan a veszteség kockázatát viseli, nincs jelentősége annak, hogy a hitelintézet az átruházott tőkét ténylegesen üzleti tevékenységének bővítésére használja-e vagy sem. Számára sokkal inkább az a döntő, hogy az átruházott összeggel már nem gazdálkodhat és ily módon nem érhet el megfelelő hozamot.

(81) Az ellenszolgáltatás kiszámítása az 1998-2002. közötti években az évenkénti lépésekben emelkedő szeletek alapján levonásként – az átruházott tőke felosztásának elmaradása miatt -, illetve azáltal, hogy a Helabának történő *en bloc* átruházás a cégre terhet rótt volna, nem indokolt. Még ha a tőkeátruházás esetleg nem is lett volna szükséges a fizetőképességi kritériumok teljesítéséhez, a Helaba sajáttőke-bázisát viszont jelentős mértékben megnövelte, és versenyképességének erőteljes fokozását tette lehetővé. Egy piacgazdasági befektető ezért – a befektetés szavatoló tőkeként való elismerésénél fogva – korlátlan igényt tartana a teljes összegű ellenszolgáltatásra.

(82) A Bizottság által a WestLB-határozatban alapul vett 0,3 %-os évi jótállási jutalékot, melyet a tőkeösszegnek egy garanciával való összehasonlítása révén állapítottak meg, a bevont alaptőke azon része után meg kell emelni, melyet nem lehetett felhasználni fel a versenypiaci tevékenység támogatására.

(83) Ellenszolgáltatási elemként kizárólag az ún. jótállási jutalék, valamint a tartósbetéti prémium vehető figyelembe. Az iparűzési adó, melyet túlnyomórészt egyáltalán nem a tartomány részére, hanem a helyi önkormányzat javára vonnak le, nem képez ellenszolgáltatási elemet. Az adó egy törvényileg megállapított közteher, amely a felek szándékaitól függetlenül adókötelezettséget generáló körülményekből ered.

(84) Végül, a hozamokat nem Hessen-tartománynak fizetik, hanem az – a tőkenyereségadó levonása után – „mint nettó összeg a speciális alapot gyarapítja". Mivel a Helaba (egyedüli) tulajdonosa a speciális alapnak, valójában saját magának fizet. Ezt viszont egy magánbefektető befektetése ellentételezéséül nem fogadta volna el.

2. *ÉSZAK-RAJNA-VESZTFÁLIA ÉS A WESTLB MEGJEGYZÉSEI*

(85) Egy 2003. október 30-án Németország részéről közölt állásfoglalás – a Bizottság 2002. november 13-án kelt eljárásindítási határozatával kapcsolatban – Észak-Rajna-Vesztfália-tartomány és a WestLB vitatják, hogy a tartományi bankoknak történő tőkeátruházások összehasonlíthatók lennének a részvénytőke befektetésekkel. Ezzel szemben állítják, hogy a csendestársi tőkebefektetéseket és az ún Perpetuals („végtelen futamidejű kötvények") eszközeit már 1991 óta alaptőkeként ismerik el Németországban. Ezt egészítették ki azzal, hogy egy befektetés hozama nem attól függ, hogy a bankfelügyeleti hatóságok hogyan sorolják be, hanem a befektetés kockázati profiljától.

(86) Ami a részvénytőke-befektetés legkisebb valós ellenszolgáltatásának kiszámítását illeti, a CAPM-módszerrel szemben – a WestLB szempontjából – módszertanilag nem lehet kifogást emelni. Ugyanakkor a BdB által megállapított bétaérték – jóval nagyobb, mint 1 – nem volt racionális. Az 1-nél nagyobb bétaérték ugyanis azt jelenti, hogy a vállalat részvényei magasabb kockázatot hordoznak, mint amely a piacra egészében véve jellemző. Az abban az időben vitathatatlanul fennálló intézményi jótállás (Anstaltlast) és garancianyújtói felelősség (Gewährträgerhaftung) alapján, egy tartományi bankba való befektetés kockázata viszont jelentősen alatta maradt az általános piaci kockázatnak.

(87) Továbbá, ez – a tartományi bankok különös esetében – azt is jelenti, hogy hiba a tartománybanki tőkebevonás időpontjában elvárható hozamot alapul venni. Mindazonáltal ez a megközelítési mód – a magánbefektetői ellenpróba keretében – alapvetően ésszerű, azaz, itt az 1991-ben várható hozamot kellene alapul venni. Az viszont ellentmond minden gazdasági realitásnak, hogy egy befektető 2003-ban az 1991-ben elvárt hozamot kapja meg, amely jóval a ténylegesen elért hozam felett volt. A 12 % körüli hozamráta módszeres és állandó jellegű alkalmazása indokolhatatlan hátrányba hozza a tartományi bankokat a magánbefektetői konkurenciával szemben.

(88) A tőkeátruházás likviditáshiánya miatti levonással kapcsolatban, a WestLB és Észak-Rajna-Vesztfália tartomány azon a nézeten van, hogy a kockázatmentes államkötvények kamatát teljes egészében le kell vonni az alaphozamból. A tőkeátruházások révén a tartományi bankok nem jutottak likvid tőkéhez. Közgazdaságilag nem tartható, hogy az adómegtakarítást csökkentő tényezőként vegyék figyelembe, mivel a tőkepiaci instrumentumok árképzése

független az adózási körülményektől. Máskülönben az adózási helyzetre tekintettel, el kellene téríteni egy tőkepiaci instrumentum árát.

(89) Végül, a kockázatot és vele összefüggésben az ellenszolgáltatást csökkentő értelemben kell figyelembe venni, hogy az átadott tőke likviditáshiánya nem veszélyezteti az intézmény likviditását. Ezt megfelelő levonás útján kellett érvényesíteni. Továbbá az úgynevezett „tulajdonosi hatás" miatt is le kell vonni az ellenszolgáltatásból, mivel az a befektető, aki már rendelkezik részesedéssel egy vállalkozásban, másként értékel egy kiegészítő befektetést, mint egy új befektető.

V. NÉMETORSZÁG REAKCIÓJA A BDB ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA

(90) Németország felfogása szerint, a BdB-nek nem sikerült sem a csendestársi tőkejuttatást részvénytőke-befektetéssé átminősíteni, sem a megállapodás szerinti és Hessen-tartománynak kifizetett ellenszolgáltatás megfelelő mértékét megkérdőjelezni. Állami támogatásról ennél fogva nem lehet szó.

(91) Nem nyert bizonyítást, hogy az ellenszolgáltatás meghatározásához – egy fiktív részvénytőke-befektetés ellentételezésén keresztül – szabályt megkerülő módon jártak volna el. Hessen-tartomány saját, lakásépítések támogatására szolgáló alapját eleve csendestársi tőkebefektetésként vitte be a bankba. Ennél fogva, egy társasági jogi, adójogi és bankfelügyeleti szempontból definiált finanszírozási konstrukcióról volt szó, amely alapvetően különbözik egy részvénytőke-befektetéstől. Utóbbiban a tartomány nem volt érdekelt, és arra a bank tulajdonosai sem tartottak volna igényt a legkevésbé sem.

(92) A BdB egyrészt fontos megkülönböztető ismertetőjeleket hagyott figyelmen kívül a részvénytőke és a csendestársi tőkejuttatás között, másrészt olyan különbségre épített a „normális" csendestársi tőkebefektetések és a Hessen-tartomány tényleges csendestársi befektetései között, amely nem áll fenn.

(93) A BdB lényegében azzal érvelt, hogy a csendestársi tőkeberészesedések csak határozott futamidővel lehetségesek, illetve mondhatók fel, és ennél fogva – a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság alapelvei szerint – csak a hitelintézet összes alaptőkéjének 15 %-áig terjedő mértékben ismerhetők el alaptőkeként. Mivel Hessen-tartomány a Helabának határozatlan időre bocsátotta rendelkezésére a csendestársi tőkebefektetést, és az meghaladta a 15 %-os küszöböt, és ily módon nem „rendes" csendestársi tőkebefektetést, hanem funkcionális értelemben részvénytőkét képez, az ellenszolgáltatás meghatározásánál nem lehet más csendestársi tőkejuttatásokat vagy egyéb innovatív tőkeformákat, hanem a részvénytőke-befektetéseket kell alapul venni.

(94) A BdB fenti érvelése több okból is hibás. Így a határozott futamidő vagy felmondhatóság sem társasági jogi, sem bankfelügyeleti szempontból nem kötelező erejű és megkerülhetetlen kritériuma a csendestársi tőkebefektetéseknek. És megfordítva, ugyanilyen kevéssé szükségszerű attribútum a részvénytőke esetében a határozatlan futamidő és a felmondhatatlanság. A német társasági jog alapján inkább az a helyzet, hogy a társaságok – jogi formájuktól függetlenül – határozott időre hozhatók létre, illetve megállapodás szerint, a tőkejuttatás felmondható, és ez nem gátolja meg alaptőkeként való elismerését a német bankfelügyeleti jog értelmében.

(95) A BdB hangsúlyozza továbbá, hogy a 15 %-os küszöb – a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság „Sydney Nyilatkozat"-a alapján álló nemzetközi bankfelügyeleti szabályozás, valamint a német felügyeleti hatóságok ebből fakadó gyakorlata szerint – egy tőkejuttatás alaptőkeként való elismerése szempontjából, nem a tartós jellegű tőkekonstrukciókra vonatkozik, melyeket csak a kibocsátó (és nem a befektető) kezdeményezésére lehet felmondani. Egyebekben a német hatóságok gyakorlata abból indul ki, hogy egy tőkejuttatást még legalább 30 éves futamidő esetén is és a felmondási lehetőség kifejezett kizárása mellett is, „tartós jelleggel" bocsátanak a befektető rendelkezésére, következésképp az nem esik a 15 %-os küszöb alá. Ez is mutatja, hogy a határozott idejű és a határozatlan idejű befektetések közötti különbség semmi esetre sem olyan döntő jelentőségű, mint ezt a BdB ábrázolja. Ez a különbség semmiképpen sincs akkora, hogy – ami a megfelelő mértékű ellenszolgáltatást illeti – a csendestársi tőkebefektetések részvénytőkévé való átminősítését lényegtelenné vagy indokolttá tenné.

(96) Csak néhány hónappal a Helaba után, a Deutsche Bank az ún. „Perpetuals" – „végtelen" futamidejű kötvények – formájában „örökös" tőkebefektetést fogadott be, mégpedig tőkepiaci műveletként. Ellentétben a BdB állításával, erre a tőkebevonásra – egy egyoldalú és részrehajló sajtóközlemény szerint – a 15 %-os küszöb nem vonatkozik, mivel arra az esetre nem egyeztek meg kamatlábemelésben, ha a bank nem gyakorolja a számára jóváhagyott felmondási jogot (emelést tiltó klauzula). A Deutsche Bank *Perpetual* kötvényei semmiképpen sem kivételes jellegűek, mivel azóta számos további hitelintézet vett át a piacon „örökös" betéteket és szolgált példákkal Németországnak. Egyetlen részvénykibocsátás sem – amelynek volumene 150 millió és 2 milliárd euró közé esik – járt akár csak közelítőleg ekkora hozammal; a megtérülés 110 és 290 bázispont között mozgott a közép-swap szint felett. Már 1999-ben is az volt a helyzet, hogy a piac sem a különbségnek – a határozott és határozatlan futamidejű tőkeeszközök között-, sem annak a kérdésnek, hogy a kibocsátás bevételei a 15 %-os küszöb alá esnek-e vagy sem, nem tulajdonított kiemelkedő jelentőséget az ellenszolgáltatás szempontjából

(97) Nem helytállóak még a BdB által szelektíven idézett kritériumok sem, melyek egyrészt a közös vonásokat kívánják demonstrálni a részvénytőke és Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetése között, másrészt a különbséget

a szóban forgó csendestársi tőkejuttatás és a „rendes" csendestársi tőkejuttatás között. A BdB mellőzte, hogy a felek közötti megállapodás milyen mértékben formálhatta a csendestársi tőkejuttatásokat, továbbá mellőzött más jellemzőket is, melyek lényegesek és megkerülhetetlenek a részvénytőke és a csendestársi tőkerészesedés közötti különbségtétel szempontjából.

(98) A részvénytőke nem „kamatozik", hanem igényjogosultságot nyújt az osztalékfizetésre, ami nem nyereségfüggő, hanem mindenekelőtt nyereségrészesedő. A csendestársi tőkebefektetés ellentételezése ezzel szemben kizárólag a nyereségtől függ. Hogy egy csendestársi tőkebefektetés esetében az utólagos ellenszolgáltatás előirányozható vagy sem, az a felek közötti megállapodás kérdése, de semmiképpen sem tartozik egy „rendes" csendestársi tőkebefektetés jellemző alkotóelemei közé. Mindazonáltal, a [...] szerint a Hitelintézeti Törvény (KWG) 10. cikke, (4) bekezdése értelmében veszteség esetén a csendestársi tőkebefektetésekre jellemző alárendelt utólagos fizetési kötelezettséget irányoztak elő. A jövőbeni nyereségből elsődlegesen a befektetés eredeti összegét kell feltölteni ([14]).

(99) Az állítás, miszerint igen nagy volumenben csak részvénytőke ruházható be, „normál" csendestársi tőkerészesedés nem szerezhető, cáfolja a csendestársi tőkebefektetések nagyságrendje, melyeket a magántulajdonban lévő hitelintézetek a tőkepiacon befogadtak volna, valamint amelyeket 1998-ban és 1999-ben ténylegesen befogadtak. Ezek mintegy 1 milliárd eurós összeget értek el az adott területen. Viszonylagos értékben kifejezve, az egyes csendestársi befektetések, még ha meg is haladták a 15 %-os küszöböt, alaptőkének számítottak, ha megfeleltek a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság előírásainak és a német bankfelügyeleti szervek azokra épülő gyakorlatának.

(100) Aktuális bizonyítékát adta a 15 %-os küszöb túllépésének a BdB egyik tagintézménye, a Deutsche Bank 2003. december 2-i tőkeműveletével. Ez lényegében csendestársi tőkejuttatás befogadását jelentette magánbefektetőktől összesen 300 millió euró értékben, határozatlan időre (az ún. Perpetual – végtelen futamidejű befektetés) ([15]). Ez újfent megmutatta, hogy milyen likvid és átlátható a német bankok csendestársi tőkebevonásainak a piaca, még nagy volumenek esetében is. A megállapodás szerinti 0,99 %-os jótállási felárral a szóban forgó művelet ezenkívül további bizonyítékot nyújtott ama jótállási ellenszolgáltatás piaci alapú és piackonform megállapítására is, amelyben Hessen-tartománynak a Helabánál végrehajtott csendestársi befektetését illetően megegyeztek.

(101) A Bizottság igényére Németország táblázatos áttekintést adott a csendestársi tőkebefektetések alakulásáról és egyéb vegyes alaptőkejuttatásokról kiválasztott nagy magánbankoknál 1998 és 2003 között. Németország véleménye szerint, a táblázatból kiderül, hogy a felsorolt intézmények vegyes alaptőkét is a bankfelügyeleti 15 %-os korláton kívül fogadtak be, mivel annak részaránya meghaladta a 15 %-os szintet az összes alaptőkéhez viszonyítva, továbbá az is látható, hogy milyen mértékben ([+]):

	[[Bank A]]			[[BankB]]			[[Bank C]]		
	Vegyes a.tőke-eszk. (ebből cse. társi) EUR mó	Alaptőke (Mi o. €)	Vegyes alaptőke aránya (%)	Vegyes alaptőke-eszközök (Mi o. €)	Alaptőke (Mi o. €)	Vegyes alaptőke aránya (%)	Vegyes alaptőke-eszközök (Mi o. €)	Alaptőke (Mi o. €)	Vegyes alaptőke aránya (%) (*)
1998	612 (612)	15 978	4 %	—	10 623	—	614	13,0	5 %
1999	3 096 (713)	17 338	18 %	1 495	12 908	12 %	1 937	14,6	13 %
2000	3 275 (768)	21 575	15 %	1 574	12 046	13 %	2 014	21,3	9 %

([14]) [...] rendelkezik: „[...]"

([15]) Lásd a *Börsenzeitung* (Tőzsdeközlöny) 2003. november 7-i számát és az *International Financial Review* (Nemzetközi Pénzügyi Szemle) 2003. november 22-i számát.

([+]) A listán szereplő nagy magánbankok neve bizalmas információt képez: ezeket a táblázaton A, B és C bankok megjelölés alatt szerepeltetjük.

	[[Bank A]]			[[BankB]]			[[Bank C]]		
	Vegyes a.tőke-eszk. (ebből cse. társi) EUR mó	Alaptőke (Mi o. €)	Vegyes alaptőke aránya (%)	Vegyes alaptőke-eszközök (Mi o. €)	Alaptőke (Mi o. €)	Vegyes alaptőke aránya (%)	Vegyes alaptőke-eszközök (Mi o. €)	Alaptőke (Mi o. €)	Vegyes alaptőke aránya (%) (*)
2001	3 404 (811)	24 803	14 %	1 923	11 542	17 %	3 650	21,7	17 %
2002	2 973 (686)	22 742	13 %	1 732	8 572	20 %	4 164	19,1	22 %
2003	3 859 (**) (572)	21 618	18 %	1 561	7 339	21 %	4 076	14,4	28 %

(*) teljes körű alaptőkéhez számítással

(**) beleértve elsőbbségi részvények a vagyonkezelésben lévő vállalatok lebontása után

(102) A BdB véleményével ellentétben, Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetését – ugyanúgy, mint a tőkepiacról felvett ilyen tőkejuttatásokat – fizetésképtelenség esetén a részvénytőke előtt, tehát ahhoz képest elsőbbséget élvezve, fizetik vissza. A BdB állításával szemben, Hessen-tartomány, valamint más csendestársi tőkejuttatások befektetői, a vállalkozás csődje esetén a visszanyerési hányadot kapja, míg a tulajdonos semmit sem kapna, és így a részvénytőkéhez képest kisebb kockázat keletkezik.

(103) A csendes társulás lényegesen különbözik a részvénytőkétől, mivel a csendestárs nem résztulajdonosa a vállalkozás vagyonának és szavazati joggal sem rendelkezik. Itt van a tévedés a BdB gondolatmenetében, és ezért vélte úgy, hogy a csendestársi tőkebevonás után felárat kell fizetni. A piac nem követte ezt a logikát.

(104) A BdB kétségei az ellenszolgáltatás adóval szembeni elszámolhatóságát illetően indokolatlanok. Hessen-tartomány sem a társuláshoz szükséges vállalkozási kockázatot nem vállalta, sem az ahhoz szintén szükséges vállalkozási kezdeményezést nem tette meg. A tartomány – tipikus csendestársként – a csendes társaság létrehozásáról szóló szerződés rendelkezéseinek megfelelően, csak a Helaba folyó nyereségéből és veszteségéből részesedik, nem részesül viszont a rejtett tartalékokból, az üzleti értékből és a forgóeszközök értéknövekedéséből. A csendestársi viszony megszűnésekor csak saját betétjét kapja vissza. Hessen-tartománynak nincs lehetősége olyan társasági jogokat gyakorolni, illetve megszerezni, mint a korlátozott felelősségű üzlettárs szavazati, ellenőrzési és ellentmondási joga, vagy egy polgári jogi társaság tagjának ellenőrzési joga a Polgári Törvénykönyv 716. cikke 1. bekezdésének értelmében. Máskülönben az államszerződés Hessen-tartomány és Thüringia között – egy közös takarékpénztári szervezet létrehozásáról – nem engedte volna meg a banknak a nem tipikus csendestársi jogviszonyra lépést. Társulás hiányában így a pénzügyi hatóságok is elismerték a Hessen-tartománynak fizetett ellenszolgáltatás adóval szembeni elszámolásának lehetőségét.

(105) A mérleg szerinti kezelés is eltérő volt. A részvénytőke utáni osztalékokat a mérleg szerinti nyereségből (aktívák többlete a passzívákhoz képest), a részvényesek közgyűlésének döntése alapján állapították meg és fizették ki. Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetése esetében viszont az ellenszolgáltatás csökkentette a bank üzemi eredményét a nettó kamatbevétel levonásával (az ellenszolgáltatás része volt a kamatkiadásnak), így nem képezett nyereségfelhasználást és nem volt szükség közgyűlési határozatra sem. Ez a kötelezően előírt mérleg szerinti kezelés és csendestársi tőkebefektetés tekintetében csökkentette a költség-bevétel arányt és a mérleg szerinti sajáttőke-hozamot.

(106) Ellentétben a BdB véleményével, egy piacgazdasági alapon működő befektető elfogadta volna az ellenszolgáltatás kiszámításának alapjául az üzleti tevékenység bővítéséhez ténylegesen igénybe vett részre való korlátozást és a fennmaradó részre nem követelt volna 0,3 %-os ellentételezést a Bizottság WestLB-határozatával összhangban. Tekintettel a Helaba kezdettől fogva ismert, korlátozott igényére, más befektető sem tudott volna jobb tárgyalási eredményt elérni, mint Hessen-tartomány

(107) A megfelelő mértékű ellenszolgáltatással kapcsolatos BdB-érvelés már megközelítési módjában hibás. Kritériumként

csak olyan ellenszolgáltatás képzelhető el, amelyben a szóban forgó időszakban a piacon megállapodtak hasonló csendestársi tőke hitelintézeti befektetését illetően. Különbséget kell tenni a különféle csendestársi tőkejuttatások kialakítását illetően, de a befogadó hitelintézetek minőségét illetően is, amikor az ellenszolgáltatásokat a velük szemben érvényesített levonásokon vagy prémiumokon keresztül hasonlítjuk össze és nem egy hipotetikus részvénytőke-befektetés hozama alapján.

(108) Ettől függetlenül, a BdB a részvénytőke-befektetések hozamait is tévesen állapítja meg. A bétaértékek megállapításánál a tartományi bankokat nem olyan hitelbankokkal kell összevetni, amelyek rendszeresen átlag feletti kockázattal működnek. Az igazi kritérium itt a tőzsdén jegyzett bankok egyértelműen definiált csoportja kellene, hogy legyen, az ún. CDAX-bankok. A Helaba mérlegfőösszegében magas hányadot képviselnek az alacsony kockázatú helyhatósági, bankközi és jelzálog-követelések. Egy objektív üzleti értékelés keretében egy szakértő 1999. január 1-jén hét hitelintézetnél, melyek üzleti kockázat, tevékenység, ügyfélkör és vállalatméret szempontjából összehasonlíthatók egymással, [...] átlagos – jelentősen 1 alatti – bétafaktort állapított meg. A szakértő 5,0 %-os hosszú lejáratú piaci hozamból és 6,0 %-os kockázatmentes hosszú lejáratú hozamból indult ki. Ez [...] %-os sajáttőke-költséget adott ki 1999. január 1-jei állapot szerint. A BdB állítása a 11,66 %-os sajáttőke-hozamot illetően, 1998. december 31-én, a Helabánál, egy teljességgel eltúlzott bétafaktoron és elavult, történeti adatokon alapult. Ez a kamatszint az utóbbi évtizedekben lényeges változáson ment keresztül, és a BdB által kifejtett inflációs adatok és várakozások nem értelmezhetők ebben az összefüggésben.

(109) Továbbá a megállapodás szerinti ellenszolgáltatás a csendestársi tőkebefektetés futamideje alatt csak a változó részvénytőke-hozamszintekkel hasonlítható össze és nem a vállalkozás részvénytőke-hozamával a befektetés időpontjában. A bank tulajdonosainak senki sem garantált volna sajáttőke-hozamot az 1998. év végi állapot szerint, hogy megvédje őket a hozamingadozási kockázatoktól.

(110) A BdB észrevételei a refinanszírozási költségek levonásának mértékét illetően nem állták meg a helyüket. Továbbá a nettó refinanszírozási költségeket csak akkor lehetne alapul venni, ha az összemérhető ellenszolgáltatásokból, melyeket a magánhitelintézetek az általuk a tőkepiacról befogadott és összemérhető csendestársi tőkejuttatások ellenében fizettek, ezeknek az intézményeknek az elméleti vagy tényleges átfogó adóhányadát levonták. A tőkepiacról befogadott tőkejuttatások tekintetében mindenesetre általában nem a teljes ellenszolgáltatást adják meg, hanem csak az ellenszolgáltatás felárát, amely változó kamatozású instrumentumok esetében megegyezik a jótállási ellenszolgáltatással. Az összehasonlítás a Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésének ellenszolgáltatása és a piacon megfizetett ellenszolgáltatások között ennél fogva közvetlenül elvégezhető. A kerülőút egy fiktív teljes ellenszolgáltatáson át egy fiktív pénzbefektetéshez, amelyből azután a refinanszírozási költségeket le kellene vonni, felesleges; egyébként pedig többszörösére növeli a menynyiségi értékelés bizonytalanságát, mivel az után több lépcsőben becsült nagyságokat kellene bevezetni.

(111) Ellentétben a BdB által kifejtettekkel, az ellenszolgáltatási felár nem megalapozott. Empirikusan nem igazolható, hogy egy különösen nagy befektetésre a piacon felárat fizetnének. A magán-hitelintézetek ilyen jellegű tőkefelvételei nem mutattak összefüggést az összeg és az ellenszolgáltatás között. Inkább az a helyzet, hogy a tartomány a megállapodás szerinti lépcsőzetes modellre volt kénytelen hagyatkozni, mivel a Helaba eleinte semmilyen hasznot nem húzott az osztatlan speciális alapból. A piacon egyetlen befektetőnek sem sikerült volna – nemcsak a teljes tőkeösszeg után közvetlen ellenszolgáltatást kapni, hanem még kiegészítő felárat is – elérni.

(112) Továbbá azt az érvet, miszerint részvénytőke-befektetés esetén a szavazati jogról való lemondást kiegészítő ellenszolgáltatással kell kompenzálni, a csendestársi tőkebefektetésre nem lehet alkalmazni. A csendestárs a törvény erejénél fogva nem rendelkezik szavazati joggal, és a piac nem honorálja, hogy a csendestárs „lemond" a befolyásolási lehetőség gyakorlásáról.

(113) Alapvetően mégis igaz, hogy a piacon egy befektető befektetése pótolhatatlanságát magasabb hozammal ismerteti el. Ennek megfelelően, a tartomány csendestársi tőkebefektetésének pótolhatatlanságát, összehasonlítva a nyereségrészesedési jogok tőkéjével, a tranzakciót megelőző mérlegelés során figyelembe is vették. A felek hasonlóképpen számoltak a befektetés tartós jellegével is, az ellenszolgáltatás 0,20 %-os felárának formájában. Egy magánbefektető ugyanakkor azt is figyelembe vette volna, hogy a szóban forgó esetben a befektetés nem készpénzre irányult, hanem egy széles körű, fel nem osztható és célhoz kötött speciális alapra, melyet csak dologi befektetésként lehetett átruházni. Amikor a BdB azzal érvelt, hogy ilyen típusú befektetéseknek gyakorlatilag nincs piacuk, az tehát nemcsak az újrabefektetésre (pótolhatóság) vonatkozott, hanem már az eredeti befektetésre is. Nem valószínű, hogy egy magánbefektető ennek fényében még magasabb felárat követelt vagy kapott volna, mint a 0,20 %-os évi prémium, melyet a befektetés tartós jellege miatt állapítottak meg. A BdB ezt közelebbről nem fejti ki és nem indokolja.

(114) Piaci összehasonlítás esetén végül – a BdB felfogásával szemben – az iparűzési adót figyelembe kell venni. A hitelintézetbe való csendestársi tőkebefektetéseket rendszerint intézményi befektetők alkalmazzák, akiknek a kapott ellenszolgáltatás után saját maguknak kell megfizetniük ezt az adót. A tartomány ezzel szemben mentes az iparűzési adó alól, ennél fogva kiegyezne egy megfelelően alacsony ellenszolgáltatással. A tartomány adómentességének a másik oldalon a bank adókötelezettsége a következménye: utób-

binak meg kell fizetnie az iparűzési adót. Hogy ezt a tartománynak vagy a helyhatóságnak fizetik-e, annak nincs jelentősége, mint ahogy csekély jelentőségű az a tényállás is, miszerint az iparűzési adót az adóköteles jövedelem után állapítják meg – általában az ellenszolgáltatás kedvezményezettjének, de itt a bank adóköteles jövedelme után – amennyiben a banknak egyáltalán volt jövedelme. Ha viszont veszteséges volt, nem csak az iparűzési adó fizetése esik ki, hanem a befektetés ellenszolgáltatásának teljesítése is.

(115) A BdB álláspontjával szemben, a Helaba az ellenszolgáltatást nem saját magának fizette. Hessen-tartomány döntése alapján, a speciális alap befektetéséből adózás után fennmaradó hozam nem az általános költségvetésnél szaporodik fel, hanem ugyanúgy az előírt cél szolgálatába kell állítani és az ahhoz kapcsolódó támogatási tevékenység erősítésére kell fordítani. Ez a Helaba által a tartománynak fizetett összeg felhasználásának kérdése.

VI. A MŰVELET ÉRTÉKELÉSE

1. *ÁLLAMI TÁMOGATÁS AZ EK-SZERZŐDÉS 87. CIKK (1) BEKEZDÉSE ÉRTELMÉBEN*

(116) Az EK-Szerződés 87. cikke (1) bekezdése szerint, ha csak az EK-Szerződés másként nem rendelkezik, állami támogatásnak vagy állami eszközökből nyújtott támogatásnak minősül, ha meghatározott vállalkozás vagy termelési ág kedvezményezése a versenyt torzítja vagy annak torzításával fenyeget; ha az a közös piaccal összeegyeztethetetlen, amennyiben az érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

1.1. ÁLLAMI ESZKÖZÖK

(117) A csendestársi tőkejuttatás választásával Hessen-tartomány olyan eszközátadás mellett döntött, melynek alapkoncepciója szerint támogatási célú közvagyont bocsátanak a Helaba rendelkezésére utóbbi sajáttőke-bázisának megerősítésére, de Hessen-tartomány többletbevételekhez juttatása érdekében is. Annak ellenére, hogy az érintett követelésekből visszafolyó bevételek a továbbiakban a támogatási eszközöket szaporították, és ezzel társadalmilag hasznos célokat szolgáltak, az alapot a bankfelügyeleti szabályozás elismerte, ennél fogva az felhasználható a más hitelintézetekkel versenyhelyzetben álló Helaba kötelezettségeinek fedezetbiztosítására. A Helaba ezáltal kétségtelenül állami forrásokból részesült.

1.2. MEGHATÁROZOTT VÁLLALKOZÁS KEDVEZMÉNYEZÉSE

(118) Annak bizonyítására, hogy állami eszközök átadása állami tulajdonú vállalkozásnak ezt a vállalkozást kedvezményezi és ezzel állami támogatást valósít meg az EK-Szerződés 87. cikke (1) bekezdése értelmében, a Bizottság a „piacgazdasági alapon tevékeny befektető” koncepciójához folyamodik. Ezt a koncepciót a törvényszék és az elsőfokú bíróság egy sor jogesetben elfogadta és továbbfejlesztette, különös tekintettel egy a szóban forgó esetben is lényegbevágó összefüggésre a WestLB-re vonatkozó ítélet révén ([16]).

a) *A piacgazdasági alapon tevékeny befektető koncepciója*

(119) E koncepció értelmében nem értékelhető egy vállalkozás kedvezményezésként, ha tőkeeszközöket olyan feltételekkel bocsátanak rendelkezésre, „melyek mellett egy magánbefektető, rendes piacgazdasági körülmények között megtenné, hogy magánvállalkozásnak eszközöket ad át” ([17]). Kedvezményadásról van szó viszont ezzel szemben akkor, ha az előirányzott ellenszolgáltatási szabály és/vagy a vállalkozás pénzügyi helyzete úgy alakul, hogy normálhozam megfelelő határidőn belül nem várható.

(120) A piacgazdasági alapon tevékeny befektető koncepciója egyaránt alkalmazható az állami vállalatokra is, mégpedig függetlenül attól, hogy az nyereségesen vagy veszteségesen működik. A Bizottságnak ezt a véleményét megerősítette az elsőfokú bíróság a WestLB ügyében hozott ítéletében ([18]).

(121) Ebből következik, hogy a fő kérdés ennek az esetnek a vizsgálatában, hogy vajon egy piacgazdasági alapon tevékeny befektető átadott volna-e a Helabának olyan tőkét, amely a Hessen-tartomány támogatási célú alapjának jellemzőivel rendelkezik, ugyanolyan feltételekkel, különös tekintettel a befektetés valószínű megtérülésére.

b) *A tőkejuttatás jogi és gazdasági osztályozása*

(122) Hessen-tartomány 1998. december 31-i hatállyal támogatási alapját 6,026 milliárd német márka összegű (3,081 milliárd euró) tartományi részesedésű nominális kölcsönállománnyal és egy szakértő által 2,473 milliárd márka (1,264 milliárd euró) pénzbeli értékre becsülve, csendestársi tőkejuttatásként a Helabába fektette be. Mint fentebb kifejtettük, a BAKred teljes körűen elismerte ezeket, mint bankfelügyeleti szempontból alapvetően saját eszközöket, melyekre csak kis mértékben volt szükség, egy évente változó összeggel a támogatási tevékenység alátámasztásához. A mérleg szerinti csendestársi befektetésnek ez a része csak jótállási funkciót töltött be a Helaba szempontjából. A többi legnagyobbrészt a Helaba versenypiaci tevékenységének alátámasztását, illetve bővítését szolgálta.

(123) A WestLB esetében alkalmazott eljárásának megfelelően, a Bizottság az átadott támogatási eszközök – alap – megfelelő ellenszolgáltatását azok kereskedelmi hasznosíthatóságának – a Helaba előnyére – függvényében állapította

([16]) A T-228/99 és T-233/99 sz. egyesített jogesetekben hozott ítélet.

([17]) A Bizottság közleménye a tagállamoknak: Az EK-Szerződés 92. és 93. cikkének és a Bizottság 80/723/EGK irányelve – a feldolgozóiparban működő állami vállalatokról – 5. cikkének (HL C 307., 1993.11.13., 3. o.) (lásd 11. pont) alkalmazása. Noha ebben a közleményben kifejezetten a feldolgozó iparról van szó, az alapkoncepció kétségkívül ugyanúgy vonatkozik más gazdasági ágakra is. Ami a pénzügyi szolgáltatásokat illeti, a koncepciót egy sor bizottsági határozat – pl. a Crédit Lyonnais eseteiben (HL L 221., 1998.8.8., 28. o..) és GAN (HL L 78., 1998.3.16., 1. o.) erősíti meg.

([18]) WestLB-ítélet, 206 és további keretszámok.

meg. Mint fentebb kifejtettük, a kiindulópont a piaci gyakorlat szerinti ellenszolgáltatás megállapításában az adott esetben az az ellenszolgáltatás, amelyet egy piacgazdasági alapon tevékeny befektető – aki ebben a formában saját tőkét bocsátott a bank rendelkezésére – követelne.

(124) A panaszos fél ennél fogva azzal érvel, hogy a Helaba rendelkezésére bocsátott tőke esetében ugyanúgy, mint a lakásépítési támogatások alapjának átadásánál (a WestLB-nek), részvénytőke-jellegű befektetésről van szó. Németország vitatja ezzel szemben ezt a részvénytőke-jelleget. Szerinte a tőke inkább csendestársi befektetés, amely befolyásolja az ellenszolgáltatás mértékét.

(125) Németország, a Helaba és a panaszos abban egyetértenek, hogy a Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésében összefoglalt támogatási eszközök – alap – alaptőkét képez. A célhoz kötött tartalékot a BAKred alaptőkeként (1. osztályba tartozó tőke) ismerte el, és ennél fogva csak olyan sajáttőke-elemekkel hasonlítható össze, amelyek Németországban az alaptőke-bevonás idején elfogadottak voltak, és a tőkebevonás időpontjában a Helaba rendelkezésére álltak konkrétan ilyen nagyságrendű tőkebefektetéshez, amelynek nagysága lényegesen meghaladta a 15 %-os alaptőkeszintet.

(126) A Bizottság ennyiben osztja az eljárás résztvevőinek a felfogását. Már a WestLB-esetre vonatkozó 1999. évi döntésében kiemelte, hogy egy összehasonlítása az alaptőkeként elismert lakásépítési támogatási alapnak olyan tőkeelemekkel, amelyeket csak kiegészítő tőkeként hasznosíthattak, úgy mint nyereségrészesedési jogok bizonylatait vagy szavazati jogot nem hordozó elsőbbségi részvényeket, nem szolgálhat alapul az átadott tőke megfelelő ellenszolgáltatásának meghatározásához (2000/392/EK határozat, Rn. 199). Az alaptőke a vállalkozás szempontjából nagyobb használati értékkel bír, mivel vele a kiegészítő saját eszközök szintjét ugyanolyan magasra lehet emelni, és ily módon a saját eszközök bázisát ki lehet szélesíteni. Ahhoz, hogy a tőkét sajáteszköz-alapként ismerjék el, nagyobb kockázatvállalásra van szükség, és ez alapvetően a magasabb piaci ellenszolgáltatásban jelenik meg, ezekhez az elemekhez kapcsolódva. Az ún. kiegészítő eszközökkel – amelyek az üzleti tevékenység bővítéséhez csak korlátozott mértékben vehetők igénybe – való összehasonlítás lehetősége ennél fogva eleve kizárt.

(127) A BdB felfogása szerint viszont, a Helaba rendelkezésére ehhez a konkrét befektetéshez jogi formaként csupán a részvénytőke állhatott. Németország véleménye ezzel szemben az, hogy a korlátlan futamidejű csendestársi tőkebefektetés (*perpetual*) szintén alkalmas jogi forma lehetett, mivel az a hitelintézeti törvény (KWG) 10. cikke 4. bekezdésében lefektetett követelményeknek, valamint a bázeli Nemzetközi Fizetések Bankja bankfelügyeleti bizottsága „Sydney-nyilatkozatában" megfogalmazott kritériumoknak, amelyek másfelől a német bankfelügyeleti hatóság, a BAKred döntési gyakorlatát meghatározták, egyaránt megfelelt. A Hessen-tartomány és a Helaba közötti megállapodás tárgya ezért a korlátlan futamidejű csendestársi tőkebefektetések jogi formája volt, melyet az illetékes bankfelügyeleti hatóság, a BAKred és az illetékes adóhatóság is elfogadtak.

(128) A Bizottság véleménye szerint, Németország meggyőzően bizonyította, hogy a BdB előterjesztése nem helytálló. A BdB azzal érvelt, hogy Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetése formai visszaélést jelent a normális csendestársi befektetés fogalommal. Gazdasági szempontból a csendestársi tőkebefektetés sok közös vonást mutat a részvénytőkével, amennyiben egy befektető a részvénytőke utáni ellenszolgáltatásnak megfelelő kamatozáshoz ragaszkodott volna.

(129) A Bizottság először is tudomásul veszi, hogy a csendestársi tőkebefektetést a Hessen-tartomány és a Helaba közötti megállapodás, valamint az illetékes német hatóságok kifejezetten elismerték. A formai visszaélés feltételezéséhez minden kétséget kizáró módon meg kell állapítani, hogy az illetékes német hatóságok tévesen minősítették a csendestársi tőkebefektetéseket. Erre viszont nincs bizonyíték. A Bizottság annyiban csatlakozik Németország véleményéhez, hogy egy csendestársi tőkebefektetés korlátozott futamideje vagy felmondhatósága sem társasági jogi, sem bankfelügyeleti szempontból nem képez kötelező ismertetőjegyet a csendestársi tőkebefektetés alaptőkeként való elismeréséhez a hitelintézeti törvény (KWG) 10. cikke 4. bekezdése értelmében. A Bizottság továbbá a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság 1998. októberben kelt „Sydney-nyilatkozatát" ezzel szemben úgy értelmezi, hogy az csak egy 15 %-os küszöböt állapít meg bizonyos, különösen időben korlátozott innovatív tőkekonstrukciók alaptőkeként való elismeréséhez. Ebből viszont – megfordítva – egyáltalán nem következik, hogy az állandó jellegű innovatív tőkekonstrukciókat nem lehet elismerni alaptőkeként, vagy hogy azok is a fenti korlátozás alá esnek. Az állandó jellegű innovatív tőkekonstrukciók 15 % feletti – alaptőkeként való – felhasználhatósága mellett szól többek között a magánbankok gyakorlata is, melyet az utóbbi években folytatnak, mint azt Németország meggyőzően bizonyította.

(130) A Bizottság a BdB által alkalmazott szelektív kritériumokat sem találta elég meggyőzőnek. Kockázatelemzési szempontból Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetését tipológiailag inkább egy „rendes" csendestársi tőkebefektetéssel kellene összehasonlítani, mint egy részvénytőkebefektetéssel. A Bizottság e tekintetben is csatlakozott Németország álláspontjához.

(131) A Bizottság számára ebben az összefüggésben az a lényeges, hogy mind Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetését, mind más a tőkepiacon felvett „rendes", vagyis korlátozott futamidejű csendestársi tőkebefektetéseket fizetésképtelenség esetén a részvénytőkét megelőzően kell visszafizetni, és a befektető ezáltal a visszanyerési hányadot kapja, miközben egy részvénytőke-befektetés esetében semmit sem kapna. Németország egy jogi szakértő javaslata alapján előadta, hogy a szerződéses rendelkezéseknek megfelelően Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetését annak futamideje alatt, fizetésképtelenség vagy felszámolás esetén, – amennyiben azt a veszteség nem csökkentette vagy emésztette fel – egy esetlegesen fennmaradó aktívaállományból, elsőbbség alapján, a részvénytőkét megelőzően elégítik ki.

(132) Ezenkívül megkapja – amíg a vállalkozás nem termel veszteséget – mind Hessen-tartomány, mind egy korláto-

zott futamidejű csendestársi tőke befektetője a megállapodásban rögzített teljes ellenszolgáltatást, míg a részvénytőke befektetője csak egy nyereségarányos osztalék kifizetésére tarthat igényt. Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetése e tekintetben is tipikus csendestársi tőkebefektetés a KWG 10. cikke 4. bekezdésének értelmében.

(133) A BdB kifogása nem meggyőző abban sem, hogy a csendestársi tőkebefektetés ezért a részvénytőkével azonosítható, mivel ez hosszú távon a Helaba alaptőkéjének majdnem 50 %-os emeléséhez vezetett volna. Itt mindenekelőtt a lépcsőzetes szabályozásra kell utalni, amelyben Hessen-tartomány és a Helaba megállapodtak, és amelynek értelmében a Helaba az 1999-2002. közötti években a tényleges tőkeszükségletnek megfelelően, a tényleges alaptevékenységgel összefüggésben felhasználható alaptőke évente növekvő részösszegét használhatja fel. Ezenkívül, a Bizottság ezzel kapcsolatban kifejezetten utal arra, hogy a WestLB esetében is, a tőkejuttatás magas volumene egy jelzőszám, de önmagában nem döntő a részvénytőke-analógia elfogadhatósága szempontjából. A 2000/392/EK WestLB-határozatban, valamint a 2004. október 20-án kelt megújított határozatában, a Bizottság – egy összefoglaló áttekintés alapján – arra a következtetésre jutott, hogy a megítélendő tranzakció hasonlóságát egy részvénytőke-befektetéssel több érv támasztja alá, mint az ellenkezőjét. Lényeges szempont itt például az a körülmény, miszerint a lakásépítések támogatási alapja, mint részvénytőke teljes mértékben ki van téve a veszteségi kockázatoknak, fizetésképtelenség, illetve felszámolás esetén. Ezenkívül, a Bizottság – a WestLB esetében azt is figyelembe vette, hogy a lakástámogatási alap átadásának 1991. évi időpontjában – nem úgy, mint a Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésének – a Helabába – 1998. évi időpontjában – a hibrid alaptőke-konstrukciók németországi piaca még nem fejlődött ki, és egy olyan hitelintézet, mint a WestLB hasonló volumenű alaptőkét a piacon csak részvénytőke formájában vehetett volna fel. Az adott esetben a Helaba könnyedén fedezhette volna megállapított tőkeszükségletét az 1998-2002 közötti időszakban a piacon, különböző befektetőktől származó, kisebb csendestársi tőkejuttatások többszöri felvételével.

(134) A BdB továbbá rámutatott, hogy Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésével a Helaba részvénytőke-ütközőkészlete még csak 50 %-ot tett ki, míg a magántulajdonú hitelintézeteknél a hibrid elemek részaránya az alaptőkén belül 20 % alatt van, és ezzel az ő hasonló ütközőkészletük 80 %-ot tesz ki. Egy intézményi befektető – a BdB szerint – a Helaba teljes alaptőkéjéből ilyen magas részesedés esetén, nem egyezett volna bele ehhez hasonló befektetésbe. Németország igazolta, hogy a csendestársi tőkebefektetés részaránya az alaptőkében, 2003-ban – tehát az utolsó lépcsőfok elérése a lépcsőzetes modell keretében – [...] %-ot tett ki, és hogy az összes csendestársi tőkebefektetés részaránya (vagyis nemcsak Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetése) 2003-ban [...] %-ra tehető. Mindazonáltal a Bizottság véleménye szerint ebből nem lehet kényszerítő erővel levezetni, hogy egy intézményi befektető a teljes sajáttőke-állományhoz viszonyítva magas részarány miatt, nem helyezett volna ki hasonló nagyságú tőkét csendestársulási formában. Németország ki tudta mutatni, hogy a tartományi bankok általában nagymértékben használnak csendestársi tőkebefektetéseket alaptőke-szaporítás eszközeként, mégpedig túlnyomórészt a jótállók köréből, de harmadik félként fellépő befektetőktől is. Így Németország adatai szerint, a csendestársi tőkefektetések aránya [...]-nél ([i]) 2003-ban 72 %-ot, a [...]-nél ([ii]) i 39 %-ot, a [...]-nél ([iii]) ii 33 %-ot, a [...]-nél ([iv]) v 39 %-ot és a [...]-nél ([v]) 42 %-ot tett ki. (Sorrendben az itt I, II, III, IV. és V. jelzésű bankokra vonatkozó megbízható információk) ([19]). A hibrid tőkekonstrukciók magas arányának okai abban állnak, hogy a tartományi bankoknak – közjogi struktúrájuk miatt – nem megengedett, hogy a részvénypiacokról vegyenek fel tőkét. Úgy tűnik továbbá, hogy a tartományi bankok befektetői inkább arra hajlamosak kisebb részvénytőke-puffert elfogadni, mivel így a tőke – az eltérő üzleti orientációnak és az intézmények ezzel tompított kockázati struktúrájának köszönhetően – a tőke általában kisebb kockázatnak van kitéve. Legkevésbé a Helaba esetében, amely az említett tartományi bankok csoportjában a viszonylag alacsonyabb kockázatú hitelintézetek közé tartozik, kell úgy tekinteni – a Bizottság ezért nem is zárhatja ki a lehetőséget -, hogy egy körülbelül (csak) 50 %-os részvénytőke-puffer ellenére, egy intézményi befektető hasonló befektetést – csendestársi tőkejuttatás formájában – a Helabába végrehajtott volna.

(135) A Bizottság továbbá részletekbe menően megvizsgálta, hogy milyen mértékben hatott ki a befektetés állandó jellege – tehát az a körülmény, hogy a befektetés korlátozatlan futamidejű és Hessen-tartomány részéről nem felmondható – az itt elvégzendő kockázatelemzésre.

(136) A BdB itt előadta, hogy a tőkepiacon nincsenek korlátozatlan futamidejű tőkekonstrukciók. Az intézményi befektetők elvben készek csak hibrid sajáttőke-konstrukciókat – fix futamidővel – vagy olyan konstrukciókat elérni, amelyek esetében a törlesztés lehetséges kiindulópont, mivel így magasabb kifizetésekkel (az ún. step-up klauzula)lehet számolni, vagy pedig a konstrukció egy meghatározott időpontban más befektetési formára váltható át. A step-up klauzula ennél fogva az adósnak (kibocsátónak) erős gazdasági ösztönzést ad a csendestársi tőkebefektetés visszafizetésére. A step-up klauzula egy *Perpetualt* (korlátozatlan futamidejű befektetés) ténylegesen határozott, véges futamidejű konstrukcióvá tesz. Egyébként az innovatív alaptőke-konstrukciókat jellemzően a magánbefektetők alkalmazzák.

(137) Németország és a Helaba ezzel szemben fenntartják, hogy a befektetőknek – még a step-up klauzulával ellátott Perpetuals esetében is – azzal kell számolniuk, hogy a lehetséges várakozások ellenére, a step-up klauzulák

([i]) Bizalmas információ, itt mint Bank I. jelölve.
([ii]) Bizalmas információ, itt mint Bank II. jelölve.
([iii]) Bizalmas információ, itt mint Bank III. jelölve.
([iv]) Bizalmas információ, itt mint Bank IV. jelölve.
([v]) Bizalmas információ, itt mint Bank V. jelölve.
([19]) A Szövetségi Kormány közleménye, 2004. október 1-jén, 16. o.

hatályba lépésének időpontjában nem lesz „határidőre" visszafizetés, és ily módon az állandósági kockázat fennáll. Ez először is abból következik, hogy a „felmondási jog" kizárólag az adósnál (kibocsátónál) van, másodsorban a határidőre visszafizetés szempontjából döntő a kibocsátó gazdasági helyzete a step-up klauzula hatályba lépésének időpontjában; harmadrészt a felügyeleti hatóságnak hozzá kell járulnia a felmondáshoz, ennél fogva a hozzájárulást csak akkor adja meg, ha az adós a felmondás időpontjában a bankfelügyelet által bőségesen elfogadható sajáttőke-ellátottsággal rendelkezik, illetve helyettesítő tranzakciót indított a piacon. Továbbá példák igazolják, hogy még intézményi befektetők is helyeznek ki hibrid tőkekonstrukciókat korlátlan futamidővel és step-up klauzula nélkül. Németország idézte fel az Air Canada hitel példáját. A légitársaság alárendelt és korlátlan futamidejű kölcsönben részesült, amelyhez – mint a Bizottság meggyőződött róla – nem társult step-up klauzula. Németország továbbá kifejtette, hogy noha a felmondási jogok meglétét az áraknál figyelembe veszik, az ellenszolgáltatási sávot nem húzzák szét túl szélesre.

(138) A Bizottság szempontjából az itt megítélendő összefüggésben az a döntő, hogy a befektetés állandó jellege az adott esetben elsősorban a befektető kockázatát érinti, amennyiben nem tud „lépést tartani" a kamatemelésekkel, mivel egyrészt nincs felmondási lehetősége (visszavonulási lehetősége), másrészt nem támaszkodhat a step-up klauzulára sem. Nem érinti viszont az állandó jelleg a veszteségi kockázatot fizetésképtelenség vagy felszámolás esetén. Ilyen körülmények között és figyelemmel a Németország által adott piacjellemzésre, a Bizottság arra az álláspontra jutott, hogy a befektetés korlátlan futamideje az adott esetben nem indokolja a csendestársi tőkebefektetés részvénytőkévé történő átalakítását. Mindazonáltal, a Bizottság a későbbiekben közelebbről is megvizsgálja, hogy az állandó jelleg alapján lehet-e, kell-e felárat megállapítani, illetve teljesíteni a csendestársi tőkebefektetés jellemző piaci ellenszolgáltatásán túlmenően.

(139) Következésképp megállapítható, hogy a Helaba esetében a tőkebevonás kétségtelenül a csendestársi tőkebefektetés olyan jogi formájában történt, amely más csendestársi tőkebefektetésekkel jóval több hasonlóságot mutat, mint a részvénytőke-befektetésekkel. A Bizottság véleménye szerint ezért nincs elegendő támpont a csendestársi tőkebefektetés jogi formájával való visszaélés megállapításához, miszerint a tőkejuttatás valójában részvénytőke-befektetést alkotott volna. A szóban forgó tőkekonstrukció ellenszolgáltatásának meghatározásában a kiindulópontot ily módon a „rendes" vagyis véges futamidejű csendestársi tőkebefektetések képezik, melyek jellemzően a piacon megfigyelhető nagyságrendben fordulnak elő, és amelyek ellenszolgáltatására adott esetben felár rakódhat rá. A BdB észrevételei a részvénytőke megfelelő ellenszolgáltatását illetően, ennél fogva itt nem lényegbevágóak.

c) ***Az ellenszolgáltatás szempontjából irányadó tőkealap meghatározása***

A tőkealap-mérce

(140) A Bizottság az ellentételezendő tőkealap meghatározása szempontjából mindenekelőtt a saját tőkeként rendelkezésre bocsátott támogatási alap ún. üzletitevékenység-bővítési funkciója és (puszta) ún. jótállási funkciója között tesz különbséget a hitelintézet üzleti aktivitásával kapcsolatban.

(141) A tőke ún. üzletitevékenység-bővítési funkciója az üzleti potenciál üzleti-vállalkozási (spekulatív) tőkén keresztül történő kiszélesítésére vonatkozik, miután a bank kiegészítő saját tőkéjének bankfelügyeleti elismerése megtörtént. A piaci gyakorlatnak megfelelő ellenszolgáltatás megállapításának kiindulópontja ennyiben az az ellenszolgáltatás, amelyet egy magánbefektető – aki egy banknak saját tőkét juttat – követelne a konkrét helyzetben. Amennyiben a rendelkezésre bocsátott tőkét a mérlegben saját tőkeként mutatják ki, de bankfelügyeleti szempontból nem ismerik el, mint ilyet, vagy ha támogatási tevékenységre használják fel, vagy más okokból nem használható fel a versenypiaci tevékenység elősegítésére, akkor az üzleti tevékenység bővítése céljából nem áll rendelkezésre. Mindazonáltal a tőkének nem csak bankfelügyeleti szempontból van jelentősége. Mivel a tőke a hitelintézet hitelezőinek minimálisan jótállási célokból is rendelkezésre áll (ez az ún. jótállási funkció), annak gazdasági funkciója mindamellett egy kezességi vagy garanciális funkcióval is összevethető. A mérlegben kimutatott sajáttőke-összeg a bank befektetőinek tájékoztatást nyújt az intézmény hitelképességéről, és ezzel hatást gyakorolhat azokra a feltételekre is, melyekkel a bank külső forrásokhoz juthat, idegen tőkét vehet fel. A tőke ún. jótállási funkciójának normál piaci ellentételezését annak a jótállásnak megfelelően számítják ki, amelyet egy hasonló nagyságú és hasonló kockázati stratégiával rendelkező hitelintézet – mint amilyen a Helaba is a konkrét helyzetben – magángarancia-nyújtója követelt volna.

(142) Következésképpen, az ellenszolgáltatás meghatározásában a teljes egészében alaptőkeként elismert csendestársi tőkebefektetéseket két különböző tőkealapra kell felosztani. A tőkealap, amely a Helaba rendelkezésére állt versenypiaci tevékenységének előmozdítása céljából, úgy kell ellentételezni, mint ha azt egy piacgazdasági alapon tevékeny tőkebefektető egy csendestársi tőkebefektetés fejében, annak a konkrét helyzetre is jellemző sajátosságaival, ésszerűen követelte volna. Azt a tőkealapot, amely a Helaba részére – versenypiaci tevékenysége elősegítéséhez – nem állt rendelkezésre, úgy kell ellentételezni, mint ha azt egy piacgazdasági alapon tevékeny tőkebefektető a konkrét helyzetben ésszerűen követelte volna.

Tőkealap, amely versenypiaci tevékenységének előmozdításához a Helaba rendelkezésére állt

(143) A Bizottság alapvetően azon a véleményen van, hogy a megfelelő mértékű ellenszolgáltatás megállapításánál nem lehet alapul venni, hogy ténylegesen milyen nagyságú rendelkezésre álló tőkét használtak fel. Kizárólag az üzleti tevékenység bővítését célzó tőkefelhasználás *lehetősége* az irányadó. Még egy magánbefektető sem szívesen egyezne ki egy tőkefelhasználástól függő ellenszolgáltatással. A Bizottság ennyiben alapvetően osztja a BdB véleményét, amely itt arra mutatott rá, hogy egy piacgazdasági alapon tevékeny magánbefektető számára – aki befektetésének veszteségi kockázatát viseli – nincs jelentősége annak, hogy a hitelintézet a tőkejuttatást ténylegesen üzleti tevékenységének bővítésére használja-e fel. A BdB itt elvben arra a jogra utal, hogy egy piacgazdasági alapon tevékeny magánbefektető számára egyedül az a döntő, hogy az átadott összeggel már nem gazdálkodhat és ezzel a megfelelő hozamot már nem

érheti el. Illusztrációul, egy lakásbérlet példáját hozhatnánk fel: a háziúr akkor is ragaszkodik a lakbér megfizetéséhez, ha a bérlő – bármilyen okból – nem lakja a lakást, mivel a bérbeadással lemond arról a lehetőségről, hogy azt bérbe adja valaki másnak, és a tényleges bentlakás vagy ott tartózkodás felett egyébként nem gyakorol ellenőrzést. A bérleti szerződés tárgya ennél fogva a lakás használhatósága.

(144) A Bizottság mindenekelőtt tudomásul veszi, hogy a megállapodás szerint ellentételezendő tőkealap – amely a Helaba számára versenypiaci tevékenységének előmozdításához rendelkezésre állt – független a tényleges felhasználástól, és kizárólag a versenypiaci tevékenység előmozdításához való felhasználás lehetőségét lehet alapul venni. Ennyiben a szabályozás megfelel a Bizottság fentiekben kifejtett kritériumainak.

(145) Mindazonáltal, Hessen-tartomány és a Helaba megállapodtak a fentiekben vázolt ún. lépcsőzetes modellben. Ennek értelmében, az 1998. december 31-i állapot szerinti teljes támogatási alapot forgalmi értékén bevezetik a mérlegbe, hogy a támogatási alapot ne lehessen felosztani. az alap Ezzel kezdettől fogva felhasználható lett túlnyomó részében – kivéve a támogatási tevékenység megalapozásához szükséges részt – a versenypiaci tevékenység előmozdítására. Mindazonáltal a Helaba kezdettől világossá tette a tartománnyal szemben, hogy neki – üzleti tervének megfelelően – csak fokozatosan, tehát a nemrégiben megkötött megállapodás szerint, van szüksége erre a forrásra, versenypiaci tevékenységének előmozdítása céljából. Az egyes szakaszokon – lépcsőkön – belül viszont a tőke felhasználásának lehetőségét kell alapul venni, vagyis az ellenszolgáltatás független volt a tényleges felhasználástól. Az egyértelmű felhasználási tervnek köszönhetően az ellentételezendő tőkealap Hessen-tartomány számára eleve átlátható és tervezhető volt. Hessen-tartomány ezért nem bízta a felhasználást közvetlenül a banküzleti mérlegelésére, hanem a Helaba méltányolható kívánsága szerint belement egy ilyen típusú szabályozásba.

(146) A Bizottság ezt az eljárást olyan – a piacgazdasági alapon tevékeny – tőkebefektető magatartásával összhangban állónak tekinti, aki Hessen-tartomány helyzetében az ellentételezendő tőkealap gyors növelését nem tudta volna megvalósítani, mivel a Helaba – üzleti tervére tekintettel – nem ment volna bele. Ez által a Bizottság felfogása szerint 1999-2002 között csak az előirányzott lépcsőket, azaz csak 2003-tól kezdve a csendestársi tőkebefektetés teljes versenypiaci tevékenységre felhasználható összegét, lehet úgy ellentételezni, mintha azt egy piacgazdasági alapon tevékeny tőkebefektető a sajátos vonásokkal rendelkező csendestársi tőkebefektetések fejében a konkrét helyzetben követelte volna.

Tőkealap, amelyet a mérlegbe könyveltek, de nem állt a Helaba rendelkezésére versenypiaci tevékenységének folytatásához

(147) Mint fentebb már kifejtettük, azt a csendestársi tőkebefektetést, amelyet szintén nem lehetett felhasználni a versenypiaci tevékenység alátámasztására, 1998. december 31-i kelettel a Helaba mérlegébe bevezették. Ezzel teljes egészében a szavatolótőke alkotórésze lett, és így kezdettől fogva a bank hitelezői felé biztosítékként állt rendelkezésre. Legalább is potenciálisan, ez előnyt jelent a bank számára, mivel a mérlegben kimutatott sajáttőke-összeg a bank befektetőinek tájékoztatást nyújt az intézmény hitelképességéről, és ezzel hatást gyakorolhat azokra a feltételekre is, melyekkel a bank külső forrásokhoz juthat, idegen tőkét vehet fel.

(148) Németország kifogást emelt, miszerint abból a tényből, hogy a Helaba a csendestársi tőkebefektetést teljes összegében – 1 264,4 millió euróval – közvetlenül annak átvétele után, mérlegében elkönyvelte, semmilyen hitelképesség-javító hatást nem lehet levezetni. A Helabát az 1980-as évek közepén a bank hitelezői számára irányadó hosszúlejáratú hitelképességi besorolásban a legmagasabb – AAA/Aaa fokozat – osztályba sorolták, ahol a fő kritériumot olyan szavatossági feltételekben támasztják, mint az intézményi jótállás és a garancianyújtó felelősségvállalása, és ezzel a garantálók, jótállók hitelképessége. A csendestársi tőkebefektetés kimutatása a legmagasabb fokozat kiemelkedő hitelképességét nem javíthatták volna tovább ([20]).

(149) Németország a Bizottság újabb megkeresésére kifejtette, hogy még a Moody's Investors' Service ún. pénzügyierő-minősítésének és a Fitch egyéni minősítésének – melyeket a Helabára vonatkozóan elkészítettek – figyelembe vétele mellett sem volt a szóban forgó időszakban semmilyen érzékelhető befolyása a csendestársi tőkebefektetésnek a Helaba pénzügyi erejének besorolására ([21]). Mindkét említett besorolás alapjául – a fennálló állami jótállásoktól függetlenül – kizárólag az intézményi jótállás és a garancianyújtó felelősségvállalása, a tulajdonosi szerkezet, az intézmény hozamtermelő képessége, a vezetés minősége, a piaci pozíció és a sajáttőke-ellátottság szolgál ([22]). A fentemlített minősítés 1997-2000 között – és az 1998. év végi csendestársi tőkejuttatás befogadása ellenére – változatlan maradt (a Moody's pénzügyierő-értékelése: C+ és a Fitch egyéni értékelése: B/C; 2001-től (a Moody's pénzügyierő-értékelése: C+ (neg), illetve C(neg.)-re és a Fitch egyéni értékelése: C-re gyengült. Ez – Németország nézete szerint – azt jelenti, hogy a csendestársi tőkebefektetés, a fennálló állami garanciák mellett sem volt hatással a Helaba hitelképességére.

([20]) Németország 2004. június 23-i válasza

([21]) Németország 2004. június 23-i válasza, 12. o. 29/2004 melléklet, Fitch Ratings: Bankminősítési módszertan, 2004. május, 12. o. *„Fő szempontok: jövedelmezőség, mérlegteljesség (beleértve tőkésítés), franchise, vezetés, működési környezet, egységesség és méret (a bank saját tőkéjében kifejezve)"*.

([22]) A magyarázat, mint már kifejtettük, abban áll, hogy a tőkeösszetételre (alaptőke-hányad: 4,0 %, összesített index, illetve sajáteszköz-hányad: 8,0 % – alsó határértékek) vonatkozó felügyeleti normákat a tárgyidőszakban jelentősen túlteljesítették, és ez nagy különbséghez vezet a WestLB-szituációhoz képest. Így 1997-ben, vagyis a tőkejuttatást megelőzően, a KWG 1-10a. cikkének alapelve szerint, az alaptőke-index a Helaba-konszern esetében 4,8 %-on, a Helaba mint egyéni intézmény esetében 5,0 % volt. A Nemzetközi Fizetések Bankjának alapelvei szerint, az alaptőke-hányad (1. osztály) 1997-ben 5,4 %-ot tett ki. Az egyesített mutató, illetve sajáteszköz-hányad 1997-ben 8,9 %, illetve a konszernre vonatkoztatva 9,6 %, míg az egyéni intézmény tekintetében 9,2 % volt. Még a Helaba részéről a következő üzleti évekre megcélzott üzleti növekedés fényébe sem állt fenn az 1 264,4 millió euró összegű alaptőke-felvétel közvetlen szükségessége.

(150) A Bizottság – értékelését tekintve – nem csatlakozhat Németország előterjesztéséhez. Németország észrevételei a pénzügyi erőt, illetve az egyéni értékelést illetően inkább azt mutatják, hogy egy pénzügyi intézmény sajáttőke-ellátottsága éppen hogy lényeges szempont egy értékelés minőségének, és ennél fogva az intézmény hitelképességének megítélésében is. Ex-ante megközelítésben, vagyis a Hessen-tartomány és a Helaba közötti, csendestársi tőkejuttatásról, szóló megállapodás időpontjában a szerződő feleknek abból kellett kiindulniuk, hogy a kb. 1,2 milliárd euró összegű alaptőke bekönyvelése alkalmas volt arra, hogy javítson a bank hitelképességén. A Németország által megadott Moody's és Fitch pénzügyierő-minősítések éppen azt mutatják, hogy a további javulás nagyon is lehetséges volt, mivel a lehetséges legjobb minősítést még messze nem érték el. Az a tény, hogy ex-post megközelítésben nem volt megfigyelhető változás a pénzügyierő-értékelésekben, nem jelenti azt, minden további nélkül, hogy a pénzügyierő-értékelésre semmilyen pozitív hatást nem gyakoroltak a történtek. Mivel az alaptőke-bázis jelentős növekedésének pozitív hatása éppen hogy meggátolhatta, hogy az értékelés – más okokból – az adott körülmények között visszaessen, vagy hogy a ténylegesen bekövetkezőnél (tehát 2001-től) gyorsabban süllyedjen.

(151) A Bizottság kiemelkedő jelentőséget tulajdonít egy intézkedés – a bank hitelképességére és/vagy jövőbeni finanszírozási feltételeire gyakorolt – potenciális, ex-ante megítélendő hatás megítélése során egy tartományi bank pénzügyierő-értékelésének, a hosszú távú értékelés mellett, melynek alapjául az állami garanciák – az intézményi jótállás és a garancianyújtók felelősségvállalása szolgáltak.

(152) Ami az 1998. év nézőpontjából jövőbeni külsőforrás-bevonást illeti, a Helaba ily módon a legjobb lehetséges minősítést – AAA/Aaa – kapta meg 1998-ban és a következő években, az intézményi jótállásnak és a garancianyújtók felelősségvállalásának köszönhetően. A Bizottság tudomása szerint, és mint azt Németország maga is előadta, egy bank konkrét refinanszírozási költségei változnak, illetve ingadoznak, éspedig adott értékelési kategória esetében a hasonlóan értékelt más bankokkal összehasonlítva meghatározott sávon belül. Másszóval, egy konkrét hosszútávú értékelésből – esetünkben: AAA/Aaa – a konkrét refinanszírozási költségek nem vezethetők le pontosan és egységesen az összes hasonlóan értékelt bankra nézve, időről-időre. Ebből az empirikus megfigyelésből az következik, hogy más befolyásoló tényezők is szerepet játszanak, mint a Helaba pénzügyi ereje más tartományi bankokhoz viszonyítva, amelyek azonos minősítéssel rendelkeznek az intézményi jótállás és a garancianyújtók felelősségvállalása alapján. Minél erősebb a Helaba pénzügyileg, annál jobb kilátásai vannak az AAA/Aaa kategórián belül a refinanszírozási költségekről szóló tárgyalásokon, mivel ily módon az AAA/Aaa-piacon elérhető kedvezőbb refinanszírozási feltételek fognak vonatkozni rá. Ezenkívül, csökkenti függőségét a garancianyújtó értékelésétől, vagyis egy esetleges, ex-ante nem kizárható rosszabb értékelés esetén, a Helaba egyéni pénzügyi erejét érvként használhatja kedvező refinanszírozási feltételeinek védelmében.

(153) Ami az 1998. év nézőpontjából jövőbeni további saját-eszköz-felvételt illeti, amely valójában 2001-ben, újabb csendestársi tőkebefektetések formájában, meg is történt, a magasabb összegű, a mérlegbe bevezetett tőkepuffer csökkenti az új tőke elveszítésének valószínűségét csőd esetében, feltéve, hogy a régi és új tőke *pari passu* szavatoltak. Németország kifejtette, hogy csendestársi tőkebefektetéseknél ilyen jótállási *pari passu* a szabály. Az 1998. év nézőpontjából, ily módon nem lehetett kizárni, hogy egy új befektető az adott körülmények között ragaszkodni kíván ehhez.

(154) A Bizottság megkeresésére Németország tovább kifejtette, hogy a csendestársi tőkebefektetések a KWG 10. cikke 4. bekezdésének értelmében nem esnek az intézményi jótállás és a garancianyújtók felelősségvállalása által védhető körbe. Ez a veszteségben való részvétel szerződéses szabályozásának következménye, ami előfeltétele annak, hogy a csendestársi tőkebefektetést szavatoló saját eszközként ismerjék el. Ily módon a befektető nem tekinthető a bank hitelezőjének és rá nem terjed ki a garancianyújtó felelősségvállalása. Hasonlóképpen nem részesül az intézményi jótállásból sem, mivel abból csak az a kötelezettség áll fenn, hogy az intézmény számára a gazdasági alapot biztosítani kell és a normális üzletmenet fenntartásához szükséges befektetéseket rendelkezésére kell bocsátani. Ez mindenképpen kizárja harmadik fél részvételét a veszteségben. Veszteségek elvileg a szavatoló saját eszköz elfogyásáig lehetségesek. Ily módon, a csendestársi tőkebefektető éppen hogy nem kap védelmet érdekeltségét illetően, az intézményi jótállás alapján a garancianyújtók beavatkozása révén. Annak a tényállásnak a fényében, miszerint a saját eszközök tőkebefektetője nem esik az intézményi jótállás és a garancianyújtók felelősségvállalása által biztosított védelem körébe, a Helaba megnövekedett vagy adott szinten fenntartott pénzügyi ereje az 1998. év nézőpontjából, a Bizottság véleménye szerint pozitívan befolyásolta a jövőbeni feltételeket, melyekkel a Helaba további saját eszközökhöz juthatott csendestársi tőkebefektetések formájában.

(155) A Bizottság arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy a felügyeleti szabályozás szerint megállapított alaptőke-hányad tekintélyes mértékű növekedése, amely az 1998. évi csendestársi befektetés gyors átvezetésén keresztül realizálódott, legalább is ex-ante megközelítésben, potenciálisan döntő tényezőként volt jelen az egyéni pénzügyi erő és a jövőbeni finanszírozási feltételek megítélésében, és ezzel előnyt jelentett a Helaba számára, függetlenül attól, hogy ezt az összeget a versenypiaci tevékenység alátámasztására használták-e fel vagy sem. Egy piacgazdasági alapon tevékeny tőkebefektető, aki a teljes tőkejuttatás gyors mérlegkönyvelésén keresztül veszteségi kockázatot vállalt csőd esetére, egy e kockázatot ellensúlyozó, arányos ellenszolgáltatást kötött volna ki. Másrészt, a Helaba – legalább is potenciálisan fennálló előnye alapján – amelynek tényleges megvalósulása a még nem teljesen előrelátható jövőbeni fejleményektől függött – belement volna egy ellentételezésbe. A Bizottság tehát ebben a pontban lényegében és végeredményben csatlakozik a panaszos BdB észrevételeihez.

d) ***Az átadott tőke megfelelő ellentételezése és összehasonlítás a ténylegesen teljesített ellenszolgáltatással***

(1) *A versenypiaci tevékenység alátámasztására felhasználható és az erre a célra megállapított tőke ellentételezésének piaci karaktere*

(aa) Előzetes megjegyzés

(156) Mint kifejtettük, a Bizottság azt a tőkeműveletet, melyben Hessen-tartomány és a Helaba megállapodtak, csendestársi tőkebefektetésnek tekinti. Ily módon a konkrétan megállapított ellenszolgáltatás piaci megfelelőségének vizsgálata szempontjából perdöntő, hogy az megítélhető-e úgy, mint ami belül marad azon a sávon, amely a piacon kialakult ellenszolgáltatásokra jellemző a csendestársi tőkebefektetésre kötött, gazdasági és jogi értelemben hasonló tranzakciók esetében.

(157) Németország adatai szerint, Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésének piaci összehasonlítása során a 0,26 %-os évi iparűzési adót – a Helaba csendestársi tőkebefektetésére vonatkoztatva – viszont számításba kell venni. Az 1,4 %-os ellenszolgáltatásra a Helaba további iparűzési adót – melynek Hessen-tartomány nem volt alávetve – kellett, hogy fizessen, úgy hogy összterhelése (adózás előtt) évi 1,66 %-os mértékkel adódott ki. Németországban aktív szakmai befektetők a csendestársi részesedésből származó nyereségrész után fizetnek iparűzési adót. Hessen-tartomány mindazonáltal nem esik iparűzési adó fizetési kötelezettség alá. Egy piacgazdasági alapon tevékeny befektető ezért magasabb ellenszolgáltatást kötne ki, mint a tartomány, hogy iparűzési adó terhelését kiegyenlítse. Megfordítva, a Helaba minden további nélkül kész lenne egy ilyen befektetőnek ellenszolgáltatási felárat fizetni, mivel számára nem jelent különbséget, hogy a felárat, mint ellenszolgáltatást a befektetőnek fizeti-e vagy mint iparűzési adót az adóhatóságnak.

(158) Ha a BdB azzal érvel, hogy az iparűzési adó, melyet túlnyomórészt nem is a tartománynak, hanem a helyhatóságnak kell megfizetni, nem alkotórésze az ellenszolgáltatásnak, hanem törvényesen kirótt közteher, amely a felek szándékaitól függetlenül egy adózási tényálláshoz kapcsolódik, akkor ez önmagában véve, a Bizottság véleménye szerint indokolt. A BdB ugyanakkor téved: egy piaci összehasonlítás során nem arról van szó, hogy az iparűzési adó alkotóeleme-e vagy sem az ellenszolgáltatásnak, hanem inkább arról, hogy a Helaba speciális helyzetét Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésének befogadásánál figyelembe kell venni, ennél fogva, különös tekintettel az itt jelentkező különleges terhelésre, amelyet a Helabának nem kellett volna vállalnia, ha a tőkejuttatás szakmai befektetőktől származik, és amelyet az itt elvégzendő piaci összehasonlításnál számításba kell venni.

(159) Következésképp a Bizottság csatlakozik Németország álláspontjához, miszerint a piaci összehasonlításban a Helaba által fizetendő iparűzési adó évi 0,26 %-os mértékét hozzá kell számítani az ellenszolgáltatás 1,40 %-os mértékéhez, ami 1,66 %-os összterhelést eredményez éves szinten. Az iparűzési adó – Németország adatai szerint – arányosan két ellenszolgáltatási tényezőre bontható: évi 0,23 % a megállapodás szerinti évi 1,2 %-os eredeti ellenszolgáltatáshoz arányosan hozzárendelve, és évi 0,03 % a megállapodás szerinti 0,2 %-os felárhoz rendelve állandó jellegű prémiumaként. A piaci összehasonlítás szempontjából ezért az ellenszolgáltatás összesített értékét 1,43 % -kal, az állandósági felárat pedig 0,23 %-kal kell figyelembe venni.

(bb) Az évi 1,2 %-os, megállapodás szerinti ellenszolgáltatás piaci karaktere (az iparűzési adó figyelembe vételével, a piaci összehasonlításban releváns mérték: 1,43 %)

(160) A szóban forgó csendestársi tőkebefektetés összesített ellentételezése – a Hessen-tartomány és a Helaba által alkalmazott metodikából kiindulva – a korlátozott futamidejű, de egyébként hasonló csendestársi tőkebefektetések alapján lehet meghatározni. A megfelelő ellenszolgáltatás kérdését, Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetésének korlátlan futamideje tekintetében, egy felár (az összesített ellenszolgáltatás után) kialakításának tükrében, a bb) pont szerint elkülönítve kell vizsgálni.

(161) Németország átfogó adatokat terjesztett elő a határozott futamidejű csendestársi tőkebefektetésekről a tőkejuttatás 1998. végi időpontja körül és azt követően.

(162) Németország adatai szerint, ennél fogva a csendestársi tőkebefektetések felárainak összehasonlításakor a referenciakamatnak megfelelően differenciálni kell. Ha a változó összesített ellenszolgáltatás esetében, az ellenszolgáltatás a bankközi piacon fennálló pénzpiaci kamatlábra vonatkozik (LIBOR, EURIBOR), vagyis az első osztályú bankok refinanszírozási kamatlábára, ez megfelel a csendestársi tőkebefektetés jótállási ellenszolgáltatásának, minden további módosítás nélkül. Ugyanakkor, ha egy fix összesített ellenszolgáltatás esetében, az ellenszolgáltatási felár a fix kamatozású kötvénypiaci kamatlábra vonatkozik (ez általában a 10 éves lejáratú államkötvények hozama), az ellenszolgáltatási felár a bank (általános) refinanszírozási felárából – az állammal szemben a likviditás megteremtéséért – és a konkrét jótállási ellenszolgáltatásból áll – a csendestársi tőkebefektetés fejében.

(163) Ebből következik, hogy a Hessen-tartomány csendestársi tőkebefektetése utáni ellenszolgáltatás mint nem likvid

tőkejuttatás, közvetlenül összehasonlítható a pénzpiaci ellentételezések feláraival (vagyis a változó kamatozású összesített ellenszolgáltatásokkal), mivel ezek megfelelnek a jótállási ellenszolgáltatásokkal. A kötvénypiaci összesített ellenszolgáltatásokkal való összehasonlításban viszont, a refinanszírozási felárat (az elvben 20-40 alappont körüli értéket, mellőzve további rövid távon felfelé vagy lefelé lehetséges eltéréseket a tárgyidőszakokban, a Németország által adott tájékoztatás szerint ([23]), le kell vonni ezekből, a csendestársi tőkejuttatás konkrét jótállási ellenszolgáltatásának meghatározása érdekében.

(164) A Németország által nyújtott információk alapján, a Bizottság olyan összehasonlító tranzakciókra támaszkodva végezte el a piaci összehasonlítást, melyeket a következő táblázat sorol fel, és amelyeket Hessen-tartománnyal és a Helabával vagy a tranzakció időpontjában – 1998 végén – ismertettek, vagy – ahol azok néhány hónappal később mentek végbe – szoros kronológiai kapcsolatuk révén, következtetések levonását teszik lehetővé a tranzakció idején – 1998 végén – jellemző piaci feltételeket illetően.

Mértékadó összehasonlító tranzakciók ([24])						
A tranzakció leírása	Volu-men	Futam-idő	Hitel-kép. / termék-ért.	Ellen-tétel. felár / év – (alap-pont)	Referenciakamat és korrekció ([25]) az ellenszolgáltatás felárán a refinanszírozási felár levonásával	Összehas. –hoz releváns jótállási ellenszolg.
Hesseni és thüringiai takarékpénztárak csendestársi tőkejuttatásai 1997. decemberben	300 Mi o. DEM	10 év	Hk: Aaa /AAA (áll. gar. miatt) Té: ?	1,2 %	10 éves szövetségi államkötvény (Korrekció 20-40 bázispont levonásával	80-100 bp
Fix kamatozású USD-tőkejuttatás (csendestársi) a Deutsche Banknak 1998. januárban	1. rész: 700 Mi o. USD	10 év	Hk: AAA/Aa1 Té: AA-	80 bp	12 havi LIBOR (nincs korrekció)	80 bp
Változó kamatozású csendestársi tőkejuttatás (USD) a Deutsche Banknak 1998. januárban	2 .rész: 700 Mi o. USD	10 év	Hk: AAA/Aa1 Té: AA-	140 bp	10 éves amerikai kincstárjegyek 65 bázispont levonásával ([26])	75 bp
Változó kamatozású csendestársi tőkejuttatás (USD) az SGZ Banknak 1998. januárban	50 Mi o. DEM	10 év	Hk: A1/A+ Té: ?	120 bp	12 havi LIBOR (nincs korrekció)	120 bp

([23]) Lásd Németország 2003. április 9-i állásfoglalását, 15-16. melléklet. A számok az euró-bankok refinanszírozási feláraira vonatkoznak, szemben a szövetségi hitelekkel, és a banki kötvények (10 éves lejáratú jelzálog-kötvények) refinanszírozási feláraival. Megfelelő refinanszírozási feláradatok hiányában, összehasonlítva az amerikai kincstárjegyekkel és az alapvető gazdasági összehasonlíthatóság alapján, a Bizottság a fent említett refinanszírozási felárak sávját – az amerikai kincstárjegyekre vonatkozóan – is használja, mivel azok nem pontos adatok, de a nagyságrend az, ami számít a szóban forgó jótállási ellenszolgáltatás meghatározásában.

Mértékadó összehasonlító tranzakciók ([24])

A tranzakció leírása	Volu-men	Futam-idő	Hitel-kép. / termék-ért.	Ellen-tétel. felár / év – (alap-pont)	Referenciakamat és korrekció ([25]) az ellenszolgáltatás felárán a refinanszírozási felár levonásával	Összehas. –hoz releváns jótállási ellenszolg.
Csendestársi tőkejuttatás a HypoVereinsbanknak 1998. decemberben	1. rész: 1,2 Mrd. DEM ([27])	10 év	Hk: Aa2, Aa3/ AA- Té: A2	160 bp	DEM-LIBOR (nincs korrekció)	160 bp
Csendestársi tőkejuttatás euró-része a Dresdner Banknak 1999. májusban	500 Mi o. EUR	12 év	Hk: Aa1/AA Té: Aa2; A+	165 bp	10 éves szövetségi államkötvény (Korrekció 20-40 bázispont levonásával)	125-145 bp
Csendestársi tőkejuttatás USD-része a Dresdner Banknak 1999. májusban	1 Mrd. USD	32 év	Hk: Aa1/AA Té: Aa2; A+	215 bp	30 éves amerikai kincstárjegyek 65 bázispont levonásával ([28])	150 bp
Csendestársi tőkejuttatás a Hypovereinsbanknak 1999. májusban	500 Mi o. EUR	12 év	Hk: Aa2, Aa3/ AA- Té: ?	125 bp	12 havi EURIBOR (nincs korrekció)	125 bp
„Végtelen” futamidejű euró-kötvények a Deutsche Banknak 1999. júliusban	500 Mi o. EUR	korlát-lan	Hk: Aa3/AA Té: A1	Össz. 6,6 % (115 bp-nek felel meg)	Megfelel a 30 éves szövetségi államkötvénynek (korrekció 20-40 bp levonásával)	75-95 bp
„Végtelen” futamidejű USD-rész a Deutsche Banknak 1999. július	200 Mi o. USD	korlát-lan	Hk: Aa3/AA Té: A1	Össz. 6,6 % (160 bp-nek felel meg)	Megfelel a 30 éves amerikai kincstárjegynek (65 bp levonásával)	95 bp

([24]) Lásd Németország állásfoglalását 2003. április 9-én. Mellékletek: 2-4, 8-12, 17-18.

([25]) Lefelé módosította a Bizottság a Németország által nyújtott információ alapján.

([26]) Refinanszírozási felár a hasonló futamidejű amerikai kincstárjegyekkel szemben, lásd Németország állásfoglalását 2003. április 9-én, 27. o.

([27]) 2. rész fixkamatozású, de egyenlő kondíciók.

([28]) Refinanszírozási felár a hasonló futamidejű amerikai kincstárjegyekkel szemben, lásd Németország állásfoglalását 2003. április 9-én, 27. o.

(165) A fenti táblázat megad egy sávot a szóban forgó jótállási ellenszolgáltatások piaci összehasonlításához: éves szinten 0,75 % és 1,6 % között. Ennek alátámasztására, Németország előterjesztette a [...] befektetési bank egy felmérését, amely bemutatja a jótállási ellenszolgáltatások trendjét az euróban denominált, hibrid tőkekonstrukciókra vonatkozóan, melyek alaptőkeként kezelhetők 2001. december és 2004. július között ([29]). A táblázat megmutatja, hogy ebben az időszakban az átlagos jótállási ellenszolgáltatás, az összes értékelési osztályhoz kapcsolódóan (mint LIBOR feletti felár), egy évi 2,25 %-os felső határ (nagyjából 2002 vége és 2003 eleje körül) és egy évi 0,8 %-os alsó határ (2004-ben) közötti sávon belül mozgott, ami az egész időszak átlagában alig 1,5 % alatti rátát jelentett. Az „A" vagy annál jobb minősítésű hitelintézetekre vonatkozó adat a felmérés szerint 10-20 bázisponttal, a BAA-minősítésű hitelintézetekre vonatkozó adat mintegy 10 bázisponttal maradt a LIBOR alatt, míg a rövid ideig tartó csúcsidőszakban – 2003 tavaszán, körülbelül 250 bázisponttal felette volt megállapítható.

(166) A Bizottság tisztában van vele, hogy a táblázatba foglalt piaci ellenszolgáltatási mértékek módszertani értelemben csak igen durva jelzéseket adhatnak. Például a tranzakciók több tekintetében is különböznek, különösen ami a kibocsátó pénzügyi intézmények minősítését-értékelését, a volument és az alapul szolgáló referenciakamatot illeti. E tényezők együttesen jelentős hatást gyakorolnak az árképzésre, és újabb piackutatást kellene elvégezni a megfelelő árképzési hatás nagyságának megállapításához, módszertanilag korrekt formában.

(167) Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatásának piaci karakterét támogatásjogi megközelítésben értékelve viszont, a Bizottság véleménye szerint, minden ilyen további piackutatástól el lehet tekinteni. Elegendő, ha – a trendek alapján – a Bizottság ellenőrzi, hogy a megállapodás szerinti ellenszolgáltatás a piaci sávon belül helyezkedik-e el.

(168) Megállapítható, hogy a bemutatott összehasonlító tranzakciók volumene az 50 millió DEM (25 millió euró) alatti szinttől mintegy 1 milliárd dollárig (a változó árfolyamokat számításba véve, kb. 1 milliárd euró) terjed. Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatása a maga kb. 1,2 milliárd eurójával valamivel e sáv felett helyezkedik el. Mindazonáltal, a Bizottság egyetért Németországgal abban, hogy Hessen-tartomány tőkebefektetése a már említett lépcsőzetes, illetve szakaszos modell alapján, összehasonlítható négy kisebb csendestársi tőkebefektetés sorozatával, ahol az egyes tételek nagysága 150-300 millió euró között volt. A Helaba nem volt ráutalva ilyen nagy összegű közvetlen tőkejuttatásra, viszont több lépcsőben – üzleti tervével összhangban – fel tudott volna venni a piacról ilyen nagyságú csendestársi tőkejuttatást. A Bizottság szerint elsősorban Németország érdekében állt, hogy a csendestársi tőkejuttatást kezdettől fogva egy darabban, egészként adják át a Helabának, hogy ne kelljen feldarabolni a támogatási célú eszközöket.

(169) Másrészt, Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatásának eredményeként, még ha azt több csendestársi tőkejuttatás sorozataként értelmezik is, a Helaba alaptőkéjében a csendestársi tőkebefektetés mintegy [...] %-ot képviselt. Németország szerint, ez jelentősen magasabb, mint általában a hibrid tőkekonstrukciók esetében – magánbankoknál – lenni szokott ([30]). A Bizottság megítélése szerint, minél magasabb a hibrid alaptőke aránya a részvénytőkéhez képest, annál magasabb lesz az ellenszolgáltatás, melyet a magánbefektető igényelne, mivel nagyobb a valószínűsége a csendestársi tőkebefektetés igénybe vételének, mint a részvénytőkének, ha a bank bajba kerül. Németország vitatja ezt, és azzal érvel, hogy a csendestársi tőkebefektetések általában azonos jótállás minősítéssel rendelkeznek és hogy a később felvett csendestársi tőkebefektetések nem élveznek elsőbbséget. Mindazonáltal, függetlenül a csendestársi tőkebefektetések egymás közötti jótállási összefüggéseitől, a Bizottság fokozott kockázatot lát abban a tényben, hogy ha a csendestársi tőkejuttatások az alaptőke nagyobb részét teszik ki, a bank üzleti-vállalkozási eszközei szükségszerűen nagyobb mértékben támaszkodnak a csendestársi tőkebefektetésekre, és ennél fogva az alaptőke ütközéscsökkentő funkciója gyengül. Ennek következményeként megnő a valószínűsége annak, hogy veszteség esetén felhasználják, és a feltöltődés sebessége a megjavult jövedelmezőség esetén esni fog. Németország arra is rámutatott: a piaci adatokból nem lehet olyan következtetést levonni, hogy a már egyébként is magas csendestársi részesedéssel rendelkező befektetők is magasabb jótállási ellenszolgáltatást igényelnek. A Bizottság ezt tudomásul vette, és úgy ítéli meg, hogy e határozat szempontjából ilyen felár módszertanilag korrekt meghatározása nem lehetséges. Ettől függetlenül, a Bizottság ezt annak bizonyítékaként fogja fel, hogy a piacgazdasági alapon tevékeny befektető legalább is nem fogadta volna el a piaci sáv alsó felében elhelyezkedő ellenszolgáltatást.

(170) A Németország által elfogadott álláspontal szemben, a Bizottság nem tekinti nagy jelentőségűnek a Helaba 1998. évvégi csúcsminősítését (AAA/Aaa) a csendestársi tőkebefektetés utáni ellenszolgáltatás vizsgálatában, tekintettel az állami garanciákra, melyekben az intézményi jótállás és a garancianyújtók felelősségvállalása formájában részesült. Mint fentebb kifejtettük, a csendestársi befektető érdekeltsége, eszközei nem részesülnek a jótálló beavatkozása révén – az intézményi jótállás keretében nyújtott – védelemben.

([29]) Németország 2004. augusztus 23-i válasza, 6. melléklet.

([30]) Németország válasza, 2004. augusztus 23, 11-12. o. Az ott megadott [...] német magánbankok [...], [...] és [...] esetében ez a részesedés az 1998. évi kb. 5 %-ról kb.20-30 %-ra emelkedett 2003-ra. A Helaba részesedése viszont, Németország adatai szerint, a tartományi bankoknál megfigyelhető 33-72 %-os sávszélességen belül van.

(171) A Bizottság ezen a téren is arra a következtetésre jutott, hogy az intézményi jótállás és a garancianyújtók felelősségvállalása nem tekinthető a befektető által vállalt kockázat mutatójának. A Bizottság véleménye szerint, fontosabb az állami garanciák nélküli hosszú távú értékelés. Németország ezzel összefüggésben úgy érvelt, hogy ilyen típusú értékelés vagy minősítés nem határozható meg az 1998. évvégi időszak tekintetében, mivel a tartományi bankok esetében a megfelelő értékelési módszertan kidolgozására csak az állami garanciák megszüntetéséről szóló megállapodások után, tehát 2001 és 2002 után került sor. E határozat alkalmazásában ennél fogva, a Bizottság feltételezi, hogy a Helaba egy piacgazdasági alapon tevékeny befektetője valamelyest hasonló veszteségi kockázatból indult volna ki, mint a piaci összehasonlításban résztvevő nagybank befektetése esetében, melynek minősítése konzisztens módon „A" kategóriás volt, és nem egy csökkentett kockázatból, amely a legmagasabb „AAA" minősítéshez kapcsolódik. Következésképp, a megfelelő ellenszolgáltatási felár csökkentése – a piaci össszehasonlításból származó adatokhoz képest – nem tűnik helyénvalónak; a piaci összehasonlítási adatok inkább közvetlenül alkalmazandók.

(172) A fentiekben ismertetett okokból, a Bizottság a Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatása utáni olyan ellenszolgáltatást, amely a piaci sáv alsó felében helyezkedik el, nem tekinti piackonformnak. Ugyanakkor, tekintve a 0,75-1,6 %-os piaci sávot, melyet a csendestársi tőkejuttatás jótállási ellenszolgáltatására meghatároztak, a Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatására vonatkozó összehasonlító érték: 1,43 % (beszámítva az iparűzési adót is) a sáv közép-felső felében helyezkedik el. Tekintettel erre, a Bizottság – az eredeti ellenszolgáltatással kapcsolatban – nem lát semmilyen bizonyítékot a Helaba kedvezményes kezelésére, ennél fogva az állami támogatásra sem.

(cc) A megállapodásban szereplő évi 0,2 %-os állandósági felár piaci karaktere (az összehasonlító piaci ráta: 0,23 %, beszámítva az iparűzési adót is)

(173) Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatása korlátozatlan futamidejű, és mint ilyen, nemzetközileg *perpetual* – „végtelen" futamidejű kötvény – formájában ismert. Ez különbözteti meg a Németország részéről összehasonlítási céllal felhozott, jellemzően a 90-es évekből származó tranzakciók többségétől, melyek futamideje általában 10-12 év.

(174) A piacot elvontan tekintve, a korlátlan futamidő azt jelenti, hogy a befektető a nem-fizetés magasabb kockázatával szembesül, magasabb kamatingadozási kockázattal, melyet egy felárral kell ellensúlyozni, bár az adott esetben, likviditás hiányában, a kamatingadozás kockázata nem bírt jelentőséggel. Ezenkívül, a tartomány a csendestársi tőkejuttatás felhasználásának lehetőségét nagyobb mértékben korlátozta, mint a korlátozott futamidejű befektetés esetében szokásos lett volna ([31]). A csendestársi tőkejuttatás korlátlan futamideje másrészt azt a további gazdasági előnyt nyújtja a Helabának, hogy az a 15 %-os küszöbérték felett is elismerhető alaptőkeként, mint az valóban meg is történt. Ezt a lehetőséget a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság 1998. októberi – már említett – „Sydney Nyilatkozata" biztosította.

(175) A fenti okokból Hessen-tartomány és a Helaba kiegészítő felárban állapodtak meg az eredeti ellenszolgáltatást megfejelve az ún. állandósági prémiummal: évi 0,2 %-os mértékben. Az előbbiekben említett iparűzési adóval együtt, a piaci összhasonlításra alkalmazható ráta így évi 0,23 %.

(176) Annak megállapításában, hogy ez a 0,23 %-os ráta összhangban van-e a piacgazdasági alapon tevékeny befektető koncepciójával, a Bizottság nem tud – vagy csak igen korlátozott mértékben – a tranzakció idejéből származó piaci adatokra támaszkodni. A Németország által nyújtott információ szerint, a Helaba és Hessen-tartomány bizonyos mértékig úttörőnek számítottak a piacon a tranzakció oly módon történő lebonyolításával, hogy – egyeztetve az illetékes bankfelügyeleti és pénzügyi hatóságokkal – elérték a befektetett tőke alaptőkeként való elismerését a 15 %-os küszöb felett. Németország szerint, a tranzakció első volt a maga nemében. Összehasonlító adatok az állandósági felár piaci karakterét illetően nem álltak a felek rendelkezésére 1998 végén, mivel az 1998. október 28-án kelt „Sydney Nyilatkozat" és a művelet 1998. december 1-i időpontja között nem fejlődhetett ki az állandó jellegű csendestársi tőkebefektetés áttekinthető piaca.

(177) A Bizottság először is tudomásul veszi, hogy közületi befektető vagy bank nem gátolható meg abban, hogy piaci úttörőként lépjen fel. Mi több, a piaci úttörőnek ténylegesen nagyobb mozgásteret kell adni a feltételek és kikötések meghatározásában, mint amekkorát az elfogadott hagyományos kritériumok biztosítanak, amelyek meghatározzák a vonatkozó piaci sávot, melynek alapján a piaci tesztet el kell végezni. A Bizottság ennél fogva legfeljebb azt vizsgálhatja, hogy az állandósági prémium meghatározása gazdasági értelemben korrekt-e vagy sem, vagyis hogy például hamis előfeltételezéseken alapult-e.

(178) A vizsgálat végrehajtásában, ennél fogva egy későbbi időszak adataihoz kell fordulni. A Bizottság véleménye szerint, nincs ok azt hinni, hogy a csendestársi tőkejuttatás állandósági felára változik az idő múlásával. Mindazonáltal,

([31]) Ez nem jelenti automatikusan azt, hogy .a tartomány „örökre" elkötelezte magát a Helaba mellett, vagy hogy soha többé nem rendelkezhet a csendes társulásba bevitt források felett. A tartomány a csendes társulásból eredő jogait (legalább is a Helaba egyetértésével) fizetés ellenében harmadik félre ruházhatja át. A csendes társulás helyettesíthetősége, kiválthatósága tehát nem feltétlenül redukálható nullára.

konkrét adatokat a csendestársi tőkejuttatás mértékét illetően nem lehet kiolvasni a piaci mozgásokból. A *perpetuals*, beleértve a korlátlan futamidejű csendestársi tőkejuttatást, az 1998. októberi Sydney Nyilatkozat óta – de még inkább 1999 óta – honosodott meg a piacon.

(179) Németország ezért nem szolgáltat külön adatokat a megfelelő állandósági felárról a piaci összehasonlítás végrehajtásához, hanem inkább a perpetuals és a piacon 1999 óta megfigyelhető korlátlan futamidejű csendestársi megállapodások összegző árképzéséről ad képet (a harminc éves vagy annál hosszabb futamidejű befektetéseket is korlátlan futamidejűnek tekintik a piacon). Az adatokat az alábbi táblázat összegzi. A fentebb található táblázatban szereplő *perpetuals* adatokat itt újra felsoroljuk a teljesség kedvéért.

Irányadó összehasonlító tranzakciók ([32])

Tranzakció leírása	Volu-men	Futamidő	Pénzügyi erő / termékértékelés	Ellensz. felár / év (bp)	Referenciakamat és korrekció ([33]) az ellenszolgáltatás felárán a refinanszírozási felár levonásával	Összehas. –hoz rele-váns jótállási ellenszolg.
Csendestársi tőkejuttatás USD-része a Dresdner Banknak 1999. májusban	1 Mrd. USD	32 év	Pe: Aa1/AA Té: Aa2; A+	215 bp	30 éves amerikai kincstárjegyek 65 bázispont levonásával bp ([34])	150 bp
Perpetuals eurórésze a Deutsche Banknak, 1999. július	500 Mi o. EUR	korlátlan	Pe: Aa3/AA Té: A1	Fix kam. 6,6 % (megfel. 115 bp)	Megfelel a 30 éves szövetségi államkötvénynek (korrekció 20-40 bp levonásával)	75-95 bp
Perpetuals USD-része a Deutsche Banknak, 1999. július	200 Mi o. USD	korlátlan	Pe: Aa3/AA Té: A1	Fix kam. 7,75 % (megfel. 160 bp)	Megfelel a 30 éves amerikai kincstárjegyeknek (65 bp levonásával)	95 bp
Deutsche Bank, 2003. december	300 Mi o. EUR	korlátlan	Té: A2/A	Fix kam. 6,15 % (megf. 99 bp közép-Swap felett)	Megfelel a közép-swapnak (nincs korrekció)	99 bp

([32]) Lásd Németország állásfoglalását 2003. április 9-én. Mellékletek: 2-4, 8-12, 17-18

([33]) A Bizottság lefelé korrigált a Németország által rendelkezésre bocsátott adatok alapján.

([34]) Refinanszírozási felár a hasonló futamidejű amerikai kincstárjegyekkel szemben, lásd Németország állásfoglalását 2003. április 9-én, 27. o.

(180) A *perpetuals*-re vonatkozó néhány meghatározott összehasonlító adat itt nem módosít a piaci összehasonlítási sávon a korlátozott futamidejű csendestársi tőkebefektetésekhez képest. Mindazonáltal a közgazdasági elmélet azt diktálja, hogy egy piacgazdasági alapon tevékeny befektető felárat köt ki az állandó jelleg fejében, az egyébként hasonló, de határozott futamidejű csendestársi tőkejuttatással szemben, hogy így ellensúlyozza különösen azt a nem-fizetési kockázatot, amely az erősebb és hosszabb ideig tartó lekötésből ered. Ugyanakkor nyilvánvaló az előterjesztett adatokból, hogy a *perpetuals* piacán nem feltétlenül az a helyzet, hogy jelentősen magasabb jótállási ellenszolgáltatást kötnek ki, mint a határozott futamidejű csendestársi tőkejuttatás esetében. Ez a megállapítás – noha bizonyára nem tekinthető statisztikailag túlságosan megalapozottnak, tekintettel a kellő számú összehasonlítható tranzakció hiányára, szintén tovább valószínűsíti Németország érvelését, miszerint az állandó jelleg aspektusa nem változtatja a csendestársi tőkejuttatást más típusú tőkekonstrukcióvá, mint azt például a BdB előadta.

(181) Németország összehasonlító kalkulációt nyújtott be az állandósági felárra vonatkozóan a Deutsche Bank 1999. júliusi euró-tranzakcióját (*perpetual*) felidézve, amely határozott futamidejű volt, szemben a Dresdner Bank 1999. májusi határozott futamidejű tranzakciójával ([35]). Ebben megállapította, hogy a Deutsche Bank 1999. júliusi *perpetual* tranzakciója összesen évi 6,6 %-os ellenszolgáltatást tartalmazott (lásd a fenti táblázatot). 1999. július 1-jén a 10 éves szövetségi kötvények folyó hozama évi 4,66 % volt, ami azt jelentette, hogy az ellenszolgáltatási felár az államkötvényekhez képest évente 1,94 %-ot tett ki ([36]). Ezzel szemben, a Dresdner Bank 1999. májusi 12 éves csendestársi tőkejuttatásának euró-szeletét a 10 éves szövetségi kölcsönök felett 1,65 %-kal honorálták. Ez évente 0,29 %-nyi különbséget jelentett, és mint az erre támaszkodó érvelés is megállapította, csak kevéssel haladta meg a megegyezés szerinti évi 0,20 %-ot (az iparűzési adóval együtt 0,23 %-ot). Az eltérés egy másik oka az volt, hogy a Deutsche Bank *perpetuals* konstrukcióját a Mooday's A1 minősítése lejjebb sorolta be, mint a Dresdner Bank csendestársi tőkebefektetését Aa2-vel, következésképp ennek az ellenszolgáltatása is magasabb volt.

(182) A Bizottság ezt az összehasonlító kalkuláció nagy valószínűséggel helytállónak tartja, figyelembe véve ugyanakkor, hogy az 1998/99. évi időszakban csak korlátozottan álltak rendelkezésre adatok, ami nem Hessen-tartomány vagy a Helaba hibája. Az összehasonlító számításból származó 0,29 %-os adat csak kevéssel haladja meg a Hessen-tartomány és a Helaba között létrejött megállapodásban szereplő 0,23 %-os állandósági felárat. Ezenkívül, a különbségnek legalább is részben a termékértékelésben meglévő eltéréseknek köszönhető, amelyek valószínűleg kisebbek lennének, ha valaki a Helaba korlátozott és korlátozatlan futamidejű csendestársi tőkebefektetéseit hasonlítaná össze, mivel a kibocsátó ugyanaz.

(183) Ebből kifolyólag, a Bizottságnak nincs bizonyítéka arra nézve, hogy az évi 0,23 %-os összehasonlító állandósági felár elmarad a piaci folyosó alsó küszöbértékétől, és ilyen módon kedvezne a Helabának, vagyis állami támogatás esete forogna fenn.

(dd) A likviditási hátrányok megfelelő számbavétele

(184) Németország, a Helaba és a BdB ebben a tekintetben megegyező érvei a likviditási költségeket illetően, akkor fogadhatóak el, ha egy „normál" banki tőkeinjekció a felügyeleti előírásoknak megfelelően biztosítaná a tevékenység bővítéséhez szükséges likviditást és sajáteszközalapot. A tőke teljes egészében való felhasználásához, vagyis kockázattal 100 %-ban súlyozott eszközeinek egy 12,5-es tényezővel való bővítéséhez (vagyis 100 osztva a 8 %-.os fizetőképességi aránnyal) a banknak 11,5-szörösen felül kell refinanszíroznia magát a pénzügyi piacokon. Egyszerűbben szólva, a kamatbevétel 12,5-szöröse és a kamatkiadás 11,5-szöröse közötti különbség mínusz a bank egyéb költségei (pl. igazgatási költségek) adják a saját tőke utáni nyereséget ([37]). Mivel Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatása kezdetben nem teremtett likviditást, hiszen az átadott eszközöket és minden belőlük származó bevételt a törvény hozzárendelte a lakásépítés támogatásának céljához, a Helaba további finanszírozási költségekkel nézett szembe a tőke összegének megfelelő mértékben, amennyiben a szükséges pénzeszközt a pénzügyi piacokról kellett beszereznie, hogy teljes körűen kihasználhassa a kiegészítő tőke által megnyitott üzleti lehetőséget, vagyis hogy kockázattal módosított eszközeit a tőkeösszeg 12,5-szörösével növelje (ill. hogy meglévő eszközeit szinten tartsa) ([38]). Az extraköltségek miatt, melyek a likvid saját tőke esetében nem merülnek fel, a megfelelő ellenszolgáltatást arányosan csökkenteni kell. A piacgazdasági alapon tevékeny befektető nem várhatja el ugyanazt az ellenszolgáltatást, mint egy tőkeinjekció esetében.

(185) A BdB-től eltérően, de Németországhoz és a Helabához hasonlóan, azonban a Bizottság azt az álláspontot foglalja el, hogy a bruttó refinanszírozási kamatláb levonható. A refinanszírozási költségek üzemi költségek, ennél fogva csökkentik az adóalapot. Mindazonáltal, ugyanez vonatkozik az olyan csendestársi tőkejuttatás utáni ellenszolgálta-

([35]) Németország állásfoglalása, 2004. április 9. 28. o.

([36]) A Deutsche Bank *perpetual* konstrukciójának ellenszolgáltatási felára (a megállapodás szerinti fix kamatozású ellenszolgáltatás 6,60 %) itt évi 1,94 % a 10 éves szövetségi kötvényhez képest; még jobb összehasonlítási lehetőséget nyújt a 12 éves csendestársi tőkejuttatás a Dresdner Bank esetében (1,65 % a szövetségi kötvény felett), hogy képet lehessen alkotni az állandósági felár mértékéről. A fenti táblázatban: az ellenszolgáltatás felára ugyanazon *perpetual* tekintetében évi 1,15 % a 30 éves szövetségi kötvényekhez képest, mivel azok egyenértékűek a tárgyidőszakkal (30 évet a piacon „kvázi-korlátlannak" tekintenek). A 30 éves szövetségi kölcsönök ellenszolgáltatási felára alacsonyabb, mivel a normál kamatgörbe mellett – itt ez a helyzet – a hosszabb lejáratú (30 éves) kölcsönök hozama magasabb, mint a rövidebb (10 éves) lejáratúaké, és így magasabb levonási tételt jelentenek az évi 6,60 %-os fix kamatozású ellenszolgáltatásból.

([37]) Természetesen, a helyzet a valóságban bonyolultabb a mérlegen kívüli tételek, az eltérő kockázati súlyozású vagy zéró kockázatú elemek miatt. Mindazonáltal a fő érvelés változatlanul fennáll.

([38]) A helyzet itt ugyanaz marad, ha valaki számol annak lehetőségével, hogy kiegészítő saját eszközöket szerez meg, az eredeti sajáteszköznagysággal azonos mértékben (25-ös szorzó az eredeti sajáteszköznagyságra vonatkozó 12,5-ös szorzó helyett.

tásra is, amelyet kezdettől fogva likvid formában valósítanak meg. Utóbbival összehasonlítva, amely – mint fentebb megállapítottuk – kiállja a piac próbáját, nem merül fel további adóelőny. A bank nettó eredménye így mindkét esetben a likviditási célú kamatkiadások összegével csökken. Így a refinanszírozási költségek teljes egészükben levonhatók.

(186) Ez a tényállás jelentős mértékben megkülönbözteti a Helabát a WestLB-től és a többi tartományi banktól, melyek szintén eljárás alatt állnak, mivel utóbbi esetében a támogatási célú eszközöket tartalékként vezették be a mérlegbe, és a teljes ellenszolgáltatás profitfelhasználásnak, nem pedig üzemi költségnek tekintendő, és azt le kell vonni az adóköteles nyereségből. A többiek esetében, akkor keletkezik adóelőny, ha az újfent biztosítandó likviditás költségeit üzemi költségként le lehet vonni az adóból. Nem így lenne, ha a befektetés kezdettől fogva készpénzben állna rendelkezésre, miközben egyébként azonos lenne az előzővel és releváns összehasonlítási alapot képezve annak értékeléséhez.

(187) Adóelőny (további) hiányában következésképp, a Helabának csak a kockázat ellentételezését kell megfizetnie, melynek Hessen-tartomány kiteszi a támogatási célú eszközöket a csendestársi tőkejuttatás formájában, vagyis jótállási ellenszolgáltatásként, bázispontokban kifejezve a vonatkozó kamatreferencia felett.

(2) *Minimális ellenszolgáltatás meghatározása a támogatási célú tevékenység alátámasztásához szükséges tőke és a szakaszos megállapodás értelmében a versenypiaci tevékenység támogatására kezdetben fel nem használt tőke vonatkozásában*

(188) 1999. évi WestLB-határozatában a Bizottság 0,5-0,6 %-os adózás előtti és 0,3 %-os adózás utáni bankgaranciajutalékot alkalmazott a mérlegbe bevezetett, de a versenypiaci tevékenység alátámasztására nem felhasználható összegre vonatkozóan. Ez a garanciajutalék összhangban van a 0,3 %-os adózás előtti mértékkel, melyet a német kormány jelölt meg mint megfelelő jutalékot egy olyan bankra vállalt garancia tekintetében, mint a WestLB 1991 végén. A Bizottság két okból megemelte ezt a jutalékot adózás előtti 0,5-0,6 %-ra (0,3 % adózás után). Először is a 3,4 milliárd DEM (1,74 milliárd euró) a WestLB esetében meghaladta az ilyen bankgaranciákkal rendes körülmények között fedezett összeget. Másodsorban, a bankgaranciák általában konkrét tranzakciókhoz kapcsolódtak és korlátozott ideig álltak fenn.

(189) A Helaba most folyó próbaeljárásában a Bizottság hasonlóképpen kérte Németországot, hogy határozza meg a garanciajutalékot, amely megfelelhet a piaci feltételeknek olyan bank esetében, mint a Helaba. Németország ezt nem tette meg, hanem azzal érvelt, hogy a garanciákat mindig csak konkrét tranzakciókra adták, ennél fogva nincs olyan piaci alap, amelyből következtetni lehetne az ilyen garanciák ellentételezésére. Mindazonáltal, ha ezeknek a kifogásoknak ellenére, a Bizottság ragaszkodna az ellenszolgáltatás meghatározásához, a szóban forgó ellenszolgáltatás mértékét – Németország szerint csak úgy lehetne megállapítani, hogy egyénileg figyelembe veszik a konkrét kockázatot, amelyet – e megközelítés alapján -. a tartomány vállalt az érintett különbözeti összeg tekintetében. Mivel a kockázati tartalmú eszközök tervezett növekedése – mindössze évi [...] millió DEM mértékben – szerény növekedési politikát képviselt a WestLB-hez képest, és az évente csökkenő különbözeti összeg hitelezői levonásának igen csekély valószínűsége mindenesetre igen alacsony jótállási ellenszolgáltatás alkalmazásához kell, hogy vezessen. Ezen kívül a Helaba csak részben használta fel a több lépcsőssé tett tőkeátadást, melyet teljes egészében ellentételezni kellett, és – ellentétben a WestLB-vel – a bankfelügyeleti előírások szerinti minimális alaptőkearányt túlteljesítette, úgy hogy a Helaba üzleti kockázata több mint elégséges mértékben fedezetté vált. Ez a biztonsági tartalék azt jelentette, hogy sem az ellentételezés alapmértéke – évi 0,3 % adózás előtt -, sem az erre rakodó felár – évi 0,2-0,3 % adózás előtt – nem adaptálható a WestLB-határozatból (évi 0,3 % adózás után) a Helaba-esetre.

(190) A Bizottság ezért maga kell, hogy megvizsgálja a megfelelő garanciajutalék kérdését egy olyan bank esetében, mint a Helaba. A WestLB és a Helaba alapvető hasonlóságára tekintettel és más kritériumok hiányában, a Bizottság itt feltételezi, hogy – miként a WestLB esetében – az évi 0,3 %-os adózás előtti alapmérték megfelelőnek tekinthető. Mindazonáltal, a Bizottság véleménye szerint, az erre a mértékre rakodó felár nem indokolt. Elsősorban itt a csendestársi tőkejuttatás nagysága (50-100 millió euró), amely hosszú távon rendelkezésre áll a támogatási tevékenység alátámasztására, jóval kisebb, mint a WestLB esetében, ahol a megfelelő összeg 1,7 milliárd euró. Másodsorban, az az összeg, amely – a lépcsőzetes rendszer alapján – nem volt felhasználható a versenypiaci tevékenység támogatására, a szakaszos rendszer következtében időben korlátozott volt és ennek megfelelően 2003-ra a nullára csökkent. Ezek a tények egyértelműen mutatják, hogy a kockázat Hessen-tartomány számára nem volt magasabb, mint a piaci garancia esetében egy olyan bank számára, mint a Helaba, és nem indokolnak megfelelően semmilyen emelést a 0,3 %-os évi – adózás előtti – alaprátához képest. Mivel a teljes csendestársi tőkejuttatás utáni ellenszolgáltatás, mint üzemi költség, levonható az adóból, és ebben a tekintetben is különbözik a WestLB-határozatban szereplő ellenszolgáltatás adózási kezelésétől, a Bizottság ebben a határozatban a garanciajutalékot olyan adó előtti díjként állapítja meg, amely teljesen megfelel az üzemi kiadás kritériumának.

e) ***A támogatási elem***

(191) Mint fentebb megállapítottuk, a Bizottság az évi 0,3 %-os adózás előtti ellenszolgáltatást megfelelőnek tartja a Helaba részéről a versenypiaci tevékenység támogatására fel nem használható tőkerész tekintetében, viszont azt 1998. december 31-i hatállyal bevezették a Helaba mérlegébe.

(192) A Helaba 1,4 %-os évi ellenszolgáltatást fizet – a szakaszos rendszernek megfelelően – csak a kockázati tartalmú eszközök fedezésére felhasználható összeg után, de a mérlegbe bevezetett, de a versenypiaci tevékenység támogatására fel nem használt csendestársi tőkejuttatás-rész után nem.

(193) A támogatási elem ennél fogva úgy határozható meg, mint az évi 0,3 %-os adózás előtti garanciajutalék – melyet a Bizottság a piaci feltételeknek megfelelőnek tekintett – és a csendestársi tőkejuttatás mérlegbe bevezetett, de a versenypiaci tevékenység támogatására fel nem használt részének a szorzata, összhangban a következő táblázattal:

Évvégi értékek millió euróban	1999	2000	2001	2002	2003
1) Névérték a mérlegben	1 264,4	1 264,4	1 264,4	1 264,4	1 264,4
2) Az ún. szakaszos modell alapján a versenypiaci tevékenységre fordítható alaptőke	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
3) A támogatási célú tevékenységre felhasznált alaptőke	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
4) Versenypiaci tevékenységre fordítható alaptőke, amit azonban a szakaszos modell szabályoz	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
5) Különbség 1) és 2) között, megfelel a 3) és 4) összegének	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
6) Biztosíték levonása az 1998. 12.31. állapot szerinti mérlegben alacsonyabb előzetes értékmeghatározás nyomán (*)	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
7) Évi 0,3 %-os adózás előtti garanciajutalékkal ellentételezendő tőkealap	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
8) Üzemi költségként levonható ellenszolgáltatás, megfelel a támogatási elemnek	1,92	1,95	1,34	0,73	0,15

(*) (6) tételhez fűzött megjegyzés: biztonsági tartalék levonása az alacsonyabb előzetes értékmeghatározás nyomán: a Németország által nyújtott információ szerint ([39]), a bankfelügyeleti elismerés eljárása még nem fejeződött be 1998. december 31-én, így először 1 023 millió eurót (2 000 millió márkát) vezettek be a mérlegbe. Az 1 264 millió eurós – az értékelési eljárásban keletkezett – adatot közvetlenül az értékelés után vezették be, ennél fogva az 1999. évi éves mérlegekben jelent meg. Az eljárás tekintetében, a Bizottság indokoltnak tekinti egy biztonsági tartalék kialakítását a Helaba érdekében, az 1999. évi ellenszolgáltatás alapját képező tőkéből. A Helaba hitelezői pénzügyierő-értékelésüket 1999.év során az 1998. évi mérlegekre alapozták, melyek az előzetes alacsonyabb összeget – 1 023 millió euró – tartalmazták a csendestársi tőkejuttatás vonatkozásában. Következésképp 1999-ben, a különbözetet – a fenti összeg és a szakaszos modell alapján a versenypiaci tevékenység támogatására felhasználható alaptőke között – kell ellentételezni az évi (adózás előtti) 0,3 %-os garanciajutalékkal, vagyis [...] millió euróval. A következő évekre az előző évi mérlegben szereplő adat megfelel az éves mérlegben meghatározott, a csendestársi tőkejuttatásra vonatkozó adatnak.

([39]) Lásd Németország válaszát, 2004. augusztus 23. 6-7. o.

f) ***Előzetes eredmény***

(194) A Bizottság ennél fogva azt a következtetést vonja le, hogy a Helaba csak annyiban részesült kedvező elbánásban, hogy nem fizetett megfelelő jótállási ellenszolgáltatást a Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatása formájában rendelkezésére bocsátott tőke egy része után, nevezetesen ez a rész kötelezően a támogatási tevékenység elősegítésére kellet, hogy szolgáljon és – a szakaszos modell alapján – eleinte nem használták fel a versenypiaci tevékenység támogatására. A Bizottság véleménye szerint, az évi 0,3 %-os (adózás előtti) jótállási ellenszolgáltatás megfelelő lett volna. Amennyiben viszont lehetővé vált a tőke felhasználása a versenypiaci tevékenység támogatására, ezt megfelelően ellentételezték a csendestársi befektetés évi 1,43 %-os ellenszolgáltatásán keresztül (az iparűzési adó beszámítása mellett). E tekintetben nem lehet kedvező elbánásról beszélni.

1.3. VERSENYTORZÍTÁS ÉS A TAGÁLLAMOK KÖZÖTTI KERESKEDELEMRE GYAKOROLT HATÁS

(195) A pénzügyi szolgáltatások liberalizációja és a pénzügyi piacok integrációja következtében, a banküg a Közösségen belül fokozottan érzékennyé vált a verseny torzulásaira. Ez a fejlődés erősödőben van a gazdasági és monetáris unió nyomán, amely lebontja a pénzügyi szolgáltatások versenypiaca útjában még fennálló akadályokat.

(196) A kedvezményezett Helaba regionális és nemzetközi banki tevékenységet folytat. Magát, mint univerzális kereskedelmi bankot, takarékpénztárak központi bankját, valamint a tartomány ás a helyhatóságok bankját definiálja. Neve, hagyományai és jogilag kikötött feladatai ellenére, a Helaba jóval több, mint egyszerű helyi vagy regionális bank.

(197) E tények egyértelműen jelzik, hogy a Helaba banki szolgáltatásait más európai – Németországon kívüli – bankokkal versenyben nyújtja, és – mivel más európai országok bankjai szintúgy tevékenykednek Németországban – a Németországon belüli bankokkal is versenyben áll. Nyilvánvaló ennél fogva, hogy a Helabának nyújtott támogatás versenytorzító jellegű és érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

1.4. EREDMÉNY

(198) Amennyiben a Helaba nem fizetett megfelelő jótállási ellenszolgáltatást a Hessen-tartomány csendestársi tőkejuttatása formájában rendelkezésére bocsátott tőke egy része után – nevezetesen ez a rész kötelezően a támogatási tevékenység elősegítésére kellett, hogy szolgáljon és – a szakaszos modell alapján – azt eleinte nem használták fel a versenypiaci tevékenység támogatására -, az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatás összes előfeltétele teljesült. Tekintettel arra a tőkerészre, melyet a versenypiaci tevékenység támogatására fordítottak, az évi 1,43 %-os ellenszolgáltatást (az iparűzési adó beszámításával), melyet kizárólag a fenti összeg után kellett megfizetni, piackonformnak kell tekinteni. E tekintetben, nem lehet kedvezményes elbánásról beszélni, ennél fogva állami támogatásról sem a Helaba esetében, az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése értelmében.

2. *KÖZÖSPIACI KOMPATIBILITÁS*

(199) Amennyiben a csendestársi tőkejuttatás az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése értelmében állami támogatást tartalmaz, megállapítandó, hogy a támogatás összeegyeztethető-e a közös piaccal.

(200) Az EK-Szerződés 87. cikk (2) bekezdése által felsorolt mentességi klauzulák egyike sem alkalmazható itt. A támogatás nem szociális jellegű és nem egyéni fogyasztóknak nyújtják azt. Nem is természeti katasztrófák, kivételes események, vagy a Németország megosztottsága miatt előálló gazdasági hátrányok okozta károk kompenzációjáról van szó.

(201) Tekintve, hogy a támogatásnak nincs regionális célja – nem olyan területek gazdasági fejlesztésére irányul, ahol az életszínvonal abnormálisan alacsony, vagy ahol súlyos munkanélküliség alakult ki, nem bizonyos gazdasági területek fejlődésének megkönnyítésére – nem alkalmazható az EK-Szerződés 87. cikk (3) bekezdésének (a) vagy (c) pontja sem, ami az utóbbi regionális aspektusát illeti. A támogatás nem segíti a közös európai érdekek egy jelentős projektjének megvalósítását sem. A támogatás nem irányul a kultúra támogatására vagy a kulturális örökség megőrzésére sem.

(202) Mivel a Helaba gazdasági fennmaradása nem forgott veszélyben, amikor az intézkedést végrehajtották, nem kell arra gondolni, hogy egy olyan nagy egyedi hitelintézet, mint a Helaba összeomlása általános banki válság kirobbanásához vezethetne Németországban, ami esetleg indokolhatná a támogatást a német gazdaság súlyos zavarának enyhítése érdekében az EK-Szerződés 87. cikk (3) bekezdése alapján.

(203) Az EK-Szerződés 87. cikk (3) bekezdésének c) pontja alapján a támogatás akkor tekinthető kompatibilisnek a közös piaccal, ha megkönnyíti bizonyos gazdasági tevékenységek fejlődését. Ez elvileg a bankszektor átalakításának támogatására is vonatkozhat. Mindazonáltal, a szóban forgó esetben, a mentességi klauzula alkalmazásának feltételei nem teljesülnek. A Helaba nem volt egy nehéz helyzetbe került vállalkozás, melynek az életképességét állami támogatással kellett helyreállítani.

(204) Az EK-Szerződés 86. cikk (2) bekezdése, amely bizonyos körülmények között megenged mentességeket a Szerződés

állami támogatási szabályai alól, elvileg alkalmazható a pénzügyi szolgáltatások ágazatára is. Ezt a Bizottság megerősítette a bankszektor által nyújtott általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról szóló jelentésében ([40]). Mindazonáltal a hivatalosan megállapított feltételek nem teljesülnek ebben az esetben: a Helaba által ellátott feladatok – az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtásában, nincsenek meghatározva, beleértve az ilyen feladatok által generált költségeket is. Ennél fogva világos, hogy a tőkeátadásra azért került sor, hogy a Helaba az új sajáteszköz-követelményeknek megfeleljen és nem voltak tekintettel az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra. Ennek megfelelően ez a mentességi klauzula sem alkalmazható a szóban forgó esetben.

(205) Mivel az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatási tilalom elve alóli mentesség nem áll fenn, a szóban forgó támogatás nem tekinthető kompatibilisnek a Szerződéssel.

3. *ISMERETLEN TÁMOGATÁSI FORMA*

(206) Szemben azzal, amit Németország állított más tartománybanki eljárásokban, a tőkeinjekció sem tekinthető olyannak, mint amelyet lefed a jelenlegi állami támogatási rendszer, nevezetesen az „intézményes jótállás" és a „garancianyújtók felelősségvállalása" formái, hanem ezt egy új támogatási formának kell tekinteni.

(207) A „garancianyújtók felelősségvállalása" egy nem-teljesítési garancia, melyet a hitelezőknek nyújtanak arra az esetre, ha a bank eszközei már nem elegendőek követeléseik kielégítésére. Itt nem ez a helyzet. A tőkeinjekció nem arra irányul, hogy kielégítsék a tartományi bank hitelezőit, és a bank eszközei nem fogytak el.

(208) Nem áll fenn az „intézményi jótállás" esete sem. Az intézményi jótállás szükségessé teszi, hogy a garáns – a Hessen-Thüringiai Takarékpénztár Egyesület – forrásokkal lássa el a Helabát, amelyekre utóbbinak szüksége van a megfelelő működéshez, mindaddig, amíg a Hessen-Thüringiai Takarékpénztár Egyesület úgy dönt, hogy fenn kívánja tartani. A Helaba viszont a tőkeinjekció időpontjában távolról sem volt abban a helyzetben, hogy – megfelelő források hiányában.- nem tudott volna megfelelően működni. A tőkeinjekcióra nem azért volt szükség, hogy a tartományi bankot működésben tartsák. Inkább arról volt szó, hogy tőkeemelést kívántak lehetővé tenni a banknál, tekintettel az 1993. június 30-án bevezetett szigorúbb szabályozásra az alaptőke/saját források arányt illetően, hogy ezzel elkerüljék az üzleti volumen / kockázati tartalmú eszközök egyébként szükségszerű csökkentését, illetve hogy (ezen kívül) lehetővé tegyék a jövőbeni bővítést is. A tartomány mint (közös) tulajdonos tudatos gazdasági számítása azt is lehetővé tette a tartományi banknak, hogy jövőbeni lehetőségeket ragadjon meg versenypiaci tevékenységében. Az *intézményi jótállás* „szükségességi követelménye" nem vonatkozik a tartomány mint a bank (közös) tulajdonosa által hozott normális gazdasági döntésre. Más, az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése és a 88. cikk (1) bekezdése szerinti értelemben alkalmazható állami támogatási rendszer hiányában, a tőkeinjekciót az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdés és 88. cikk (3) bekezdése értelmében új támogatásnak kell tekinteni, és mint ilyet megvizsgálni.

([40]) Ezt a jelentést az ECOFIN-nak 1998. november 23-án nyújtották be, de nem hozták nyilvánosságra. A jelentés a Bizottság Verseny Főigazgatóságától szerezhető be és megtalálható a Bizottság weboldalán is.

VII. **ZÁRÓ KÖVETKEZTETÉS**

(209) Az említett támogatás nem tekinthető kompatibilisnek a Szerződés 87. cikk (2) vagy (3) bekezdése vagy bármely egyéb rendelkezése alapján. A támogatást ennél fogva inkompatibilisnek nyilvánítjuk a közös piaccal, azt meg kell szüntetni, és a jogtalanul hatályba léptetett intézkedés támogatási elemét Németországnak vissza kell követelnie.

A KÖVETKEZŐKÉPPEN HATÁROZOTT:

1. cikk

1. A 0,3 %-os évi (társasági adó előtti) megfelelő ellenszolgáltatásról való lemondás – a Hessen-tartomány részéről átadott tőke egy része után, melyet a Landesbank Hessen-Thüringien – Girozentrale 1998. december 31-e óta garanciaként használhat, nem kompatíbilis a közös piaccal.

2. Az (1) bekezdésben említett támogatás az 1998. december 31. és 2003. december 31. közötti időszakban 6,09 millió eurót tesz ki.

2. cikk

1. Németország legkésőbb 2004. december 31-ig megszünteti a szóban forgó támogatást.

2. Németország minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy az 1. cikk (1) bekezdésben említett, jogellenesen rendelkezésre bocsátott támogatást a kedvezményezettől vissza követelje. A visszakövetelés tárgyát képező összeg az alábbi tételeket foglalja magában:

a) az 1998. december 31. és 2003. december 31. közötti elszámolási időszakra az 1. cikk (2) bekezdésében megjelölt összeg;

b) a 2004. január 1-jétől a támogatás megszüntetéséig terjedő időszakra vonatkozóan egy összeg, melynek nagyságát az 1. cikk (1) bekezdésében megjelölt elszámolási módszerrel állapítják meg.

3. cikk

A visszakövetelés haladéktalanul és a nemzeti eljárásnak megfelelően érvénybe lép, amennyiben ezáltal e határozat azonnali és tényleges végrehajtása lehetővé válik.

A visszakövetelés tárgyát képező összeg magában foglalja azokat a kamatokat is, amelyek abban az időszakban merültek fel, amelyben a jogellenes támogatás a kedvezményezett rendelkezésére állt.

A kamatok felszámítása a Bizottság 794/2004/EK rendelete ([41]) 1 V. fejezetének rendelkezései szerint történik.

4. cikk

Németország e határozat kihirdetését követő két hónapon belül értesíti a Bizottságot – a mellékletben csatolt kérdőív alapján – az abban foglaltak végrehajtása érdekében tett intézkedésekről.

5. cikk

Ennek a határozatnak a Német Szövetségi Köztársaság a címzettje.

Brüsszel, 2004. október 20.

a Bizottság részéről
Neelie KROES
a Bizottság tagja

([41]) HL L 140., 2004.4.30., 1. o.